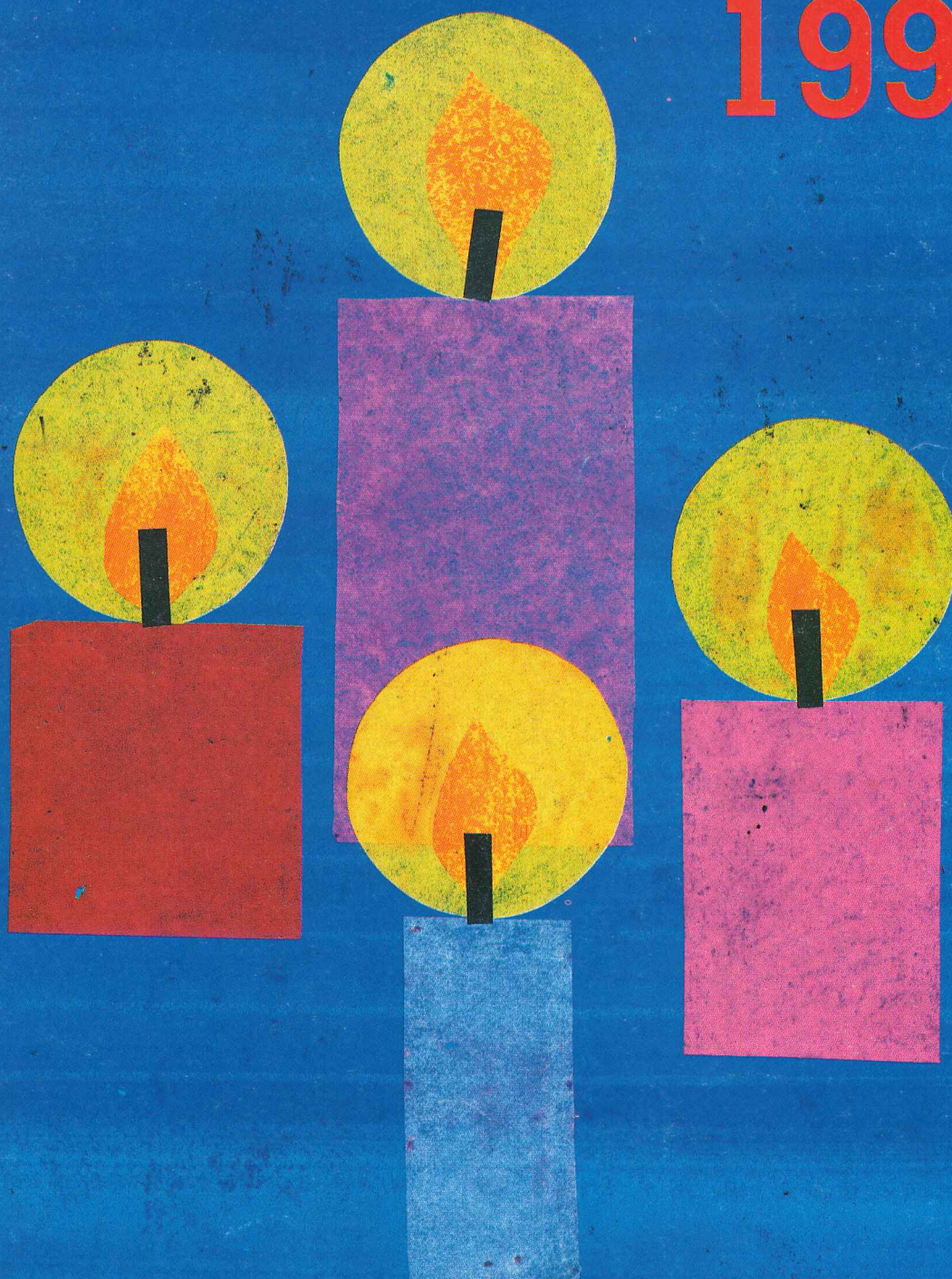

TUUSNIEMEN

Sivu 16

JOULU

1995

SISÄLTÖ

Lukijalle	1
Joulun valo	2
<i>Risto Voutilainen</i>	
Jouluna 1995	3
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Isänmaani Suomi	3
<i>Kaisu Tiilikainen</i>	
O.V. Heiskanen, komeaääninen pappi	4
<i>Raija Pohjolainen, Aino Korhonen , Sinikka Heiskanen</i>	
Muutamia muistikuvia "virassa ja vaivassa"	8
<i>Aimo Junkkari</i>	
Ida pyhäkoulun opettaja, kuin Abbedissa	10
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Joulukirje Kollaalta	11
<i>Otto Kinnunen</i>	
Tällainen on minun Tuusniemeni	12
<i>Marja Poutiainen</i>	
Syksystä Jouluun	13
<i>Tapio Räsänen</i>	
"Koskaan ei tarvinnut jättää lapsia arestiin"	14
<i>Leena Kononen</i>	
Meidän koti, Kotini on Suomessa, Ajattelen isänmaatani	15
<i>Ville Leinonen, Jonne Mikanen, Tuija Hirvonen</i>	
Rasvapuuro	16
<i>Onni Ryytänen</i>	
Kauppias Aapeli	17
<i>Otto Juutilainen</i>	
Hummani hoi, ennen ja nyt	18
<i>Antti Pitkänen</i>	
Joulun viehätys	19
<i>Anne-Maria Nupponen</i>	
Kuvataiteilija Risto Kolari, maaseudun tuntojen tulkki	20
<i>Marja-Leena Lempinen</i>	
Tuusniemen Tempaus pesäpallon Suomi-sarjassa	22
<i>Pentti Rissanen</i>	
Kotiseutuyhdistys elää	24
<i>Mauno Itkonen</i>	
Hanna-mummo torpparista tilalliseksi	25
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Koulu elämää varten	27
Muutama muistelmia Anaskista	28
<i>Lauri Happonen</i>	
Minä ja naapurin Ville, Koti	30
<i>Joonas Hyvönen, Annika Koivunen</i>	
Metsän taika	31
<i>Pekka Tenhunen</i>	

TUUSNIEMEN JOULU

KANSI: Taina Hakkarainen

Toimituskunta

Valto Holopainen, päätoimittaja
Anna-Liisa Happonen
Onni Ryytänen
Pirkko Juntunen
Leena Kononen
Marja-Leena Lempinen
Marja-Leena Mäkelä
Marja Koistinen
Pauli Räsänen
Mauno Itkonen
Seppo Hallman

Taitto

Pirkko Juntunen
Marja-Leena Mäkelä
Valto Holopainen

Ilmoitukset

Kari Puustinen
Teuvo Voutilainen
Ahti Varis

Julkaisijat:

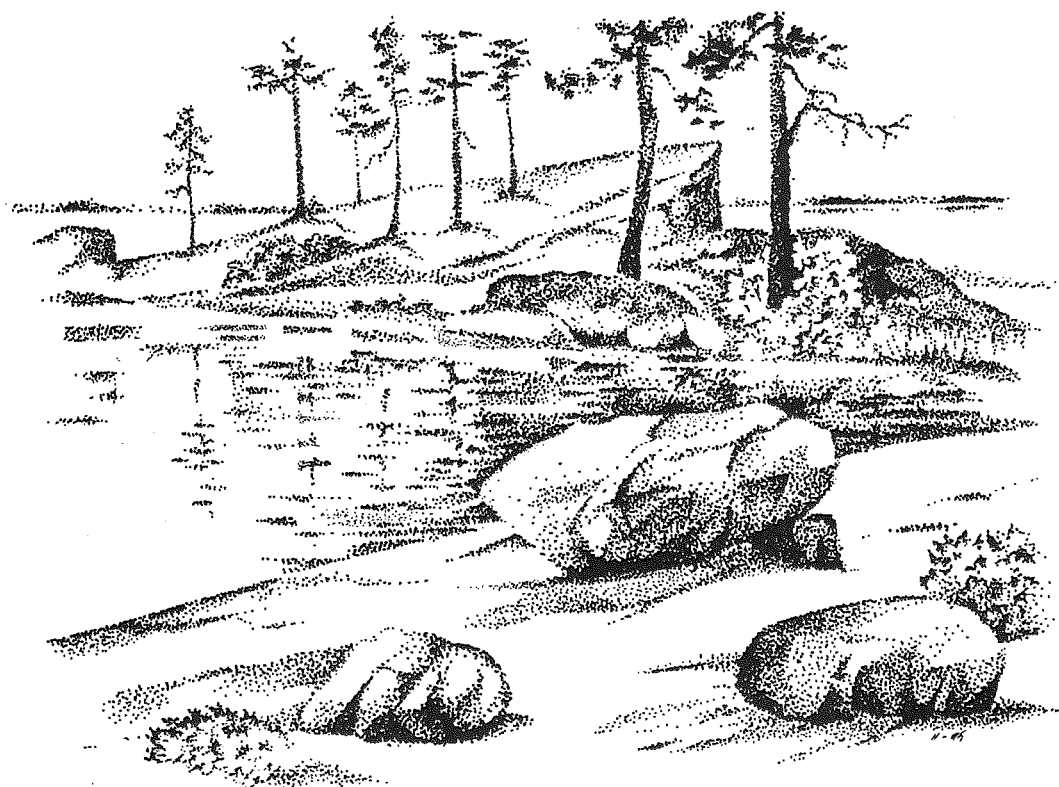
Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen kotiseutuyhdistys

Painopaikka:

Kuopion Liikekirjapaino Oy

Kiitos

Tuusniemen Kotiseutuyhdistys ja Tuusniemen Lions Club kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia, lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea lukijoita.
Tuusniemen Joulu on voitu julkaista ainoastaan teidän tuellanne.

Lukijalle

Tuusniemen Joulu ilmestyi viimeksi neljä vuotta sitten. Jo silloin oli maamme syöksynyt taloudelliseen lamaan.

Odotimme epätietoisina mitä se meille itsekullekin tuo tullessaan? Tuleeko rahan mahti olemaan ihmisistä arvokkaampi? Mitä olemme oppineet vai olemmeko mitään?

Innostuimme säästämisestä, mikä onkin tavallaan aivan hauskaa, yhtä hauskaa kuin kulutusjuhlissa kylpeminen, mihin olemme taas syöksymässä.

Kun arvoja mitataan rahalla vallalla voideltuna, siihen liittyy usein kylmyyttä, pahansuopaisuutta, suvaitsemattomuutta, kateutta, jopa vainoharhaisuutta. Olemmeko rahoja laskeessamme kieriskelleet edellä kuvattujen tunteiden uhreina tahi toteuttajina?

Tuusniemen Joulu katsoo tehtäväkseen edustaa pehmeitä arvoja. Haluamme tarjota lukijoille välähdysten paikkakuntamme menneisyydestä ja myös nykypäivästä.

Lämpimiä lukuhetkiä jouluna.

Valto Holopainen

Joulun valo

"Kansa, joka pimeydessä vaeltaa, näkee suuren valon. Niille, jotka asuvat kuoleman varjon maassa, loistaa kirkkaus." Jes. 9:1.

Kotonani oli tapana sytyttää jouluaamuna valot kaikkiin huoneisiin ja kaikkiin lamppuihin ennen joulukirkkoon lähtöä. Vielä unisia silmiäni siristellen huomasin matkalla kirkkoon, että naapurinkin ikkunasta loisti valo. Kirkonmäki oli täynnä ihmisiä, suuret tervapadat roihusivat rätisten kiviaidan vieressä ja kirkon ikkunoista ja avoimista ovista tulvi valoa. Kirkon sisällä kirkkaat valot ja monet kynttilät melkein häikäisivät. Vastakohdat, valo ja pimeys olivat läsnä varhaisessa jouluaamussa.

Jouluaattona, hetkenä jolloin päivähämärtyy yöhön, syttyvät kynttilät rakkaiden haudoilla. Pimeän Pohjolan kirkkomaat ovat jouluyönä täynnä lämmintä valoa ja täynnä muistoja. Silloin näkymätön todellisuus tuntuu olevan melkein kosketeltavissa. Kylmässä ja pimeässä loistavat hennot kynttilänliekit kertovat joulun valosta ja elämän voitosta.

Jouluna valo ja pimeys ovat läsnä monella tavalla. Milloin muulloin voimme kokea samanlaista riemua ja yhteyttä läheisten kesken kuin jouluna? Milloin muulloin yhteyden puuttuminen ja ristiriidat voivat tuntua yhtä kipeältä? Milloin muulloin voi kaivata niin paljon rakasta ihmistä, joka oli mukana vielä viime jouluna?

Lapsena odotin joulua jo marraskuussa ja näin unta uusista suksista ja pulkasta, joita odotin joulupukilta. Nyt aikuisenakin odotan joulua. Huomaan, että saatan erehtyä vaatimaan sitä samaa lapsuuden oikeaa joulua. Tai erehdyin vaatimaan sellaista joulua, jota ei

lapsenakaan ollut, täydellistä ja rikkumatonta.

Ilmassa elää vaatimus täydellisestä joulusta, joka kimmeltää ja tuoksuu, joulusta, joka on sopusointuinen ja särötön. Entä jos emme kykenekään toteuttamaan unelmiamme? Entä jos velan lyhennykset, perheen hajoaminen, sairaus, yksinäisyys tai työttömyys hyökkäävät päälle joulunakin? Eikö joulu silloin tulekaan meille?

Me taidamme luulla, että meidän on suoritettava ja itse valmistettava joulumme. Saatamme kuvitella, että vasta sitten on joulu, kun on kaikki hyvin. Näin ei asia ole. Joulua on vietetty sotien aikana rintamalla, joulua vietetään entisen Jugoslavian alueella, joulun juhla on sairaaloissa ja pakolaisleireillä.

Joulun ydinsanoma ei ole meidän valmistettavissamme tai tehtävissämme. Kestävää joulun valoa ei kukaan ihminen voi pimeään yöhön sytyttää. Joulun valo annetaan meille lahjaksi kaikenlaisten ristiriitojen keskelle. Vapahtaja syntyy yhä huolten ja vaivojen keskelle niin kuin ensimmäisenä jouluna Beetlehemissä. Silloin hän syntyi eläinsuojaan, navettaan, vieraassa kaupungissa köyhyyden keskellä. Samalla tavalla Hän voi tänä jouluna syntyä ihmissydämen rauhattomuuteen, sinnekin, missä ulkonaisen hyvinvoinnin ja täydellisyyden keskellä sydän kaipaa todellista joulun Valoa.

"Kaikkivaltias Jumala, sinä lähetit Poikasi maailmaan. Anna meidän luotujesi tulla Poikasi kautta osallisiksi valosta, pelastuksesta ja iankaikkisesta elämästä. Kunnia sinulle, Isä, Poika ja Pyhä Henki, nyt ja aina, iankaikkiseen. Amen."

Risto Voutilainen

Jouluna 1995

Elämme ensimmäistä EU-vuotta. Mitä se on tuonut tullessaan? Suuret odotukset ja lupaukset eivät ainakaan vielä ole toteutuneet, onko syy meissä vai edustajissamme?

Puuttuuko meiltä ne paljon puhutut ideat, vai onko meillä monilla varsinkin vastaan äänestäneillä itsellämme esteenä ennakkoluulot? – Joka tapauksessa ensimmäinen EU-joulu on tulossa, sille emme voi mitään, siihen on sopeuduttava. – Meiltä odotetaan kehitysohjelmia Tuusniemeltä ja koko Koillis-Savosta, pärjätäksemme myös täällä kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa. Kuka ne tekee ja toteuttaa? – Meidän itsemme on tartuttava härkää sarvista ja rohkeasti ryhdyttävä ideoita toteuttamaan. – Eniten harmittaa nuorten viljelijöitten uskon puute tulevaisuuteen. – On valitettavaa, että monet viljelijät lopettavat tuotannon. – Ymmärrän kyllä, jos ei tuotteellaan saa tuotantokustannuksia, ei se kyllä innosta jatkamaan. – Kuinkahan kauan suomalaista ruokaa meille tarjotaan ostettavaksemme, ovatko seuraavien vuosien joulukinkut eurokinkkuja? – On kyse siitä minkälaista ruokaa haluamme ja millä hinnalla. Toivottavasti tämä maa tuottaa tarvitsemamme ruuan. Omavaraisuus on kansakunnan suoja. Huonojen aikojen koittaessa sellainen kansakunta on vahvoilla, jolla on ruokaa tarpeeksi. – Toinen tämän päivän huoli on suuri työttömyys, joka tekee elämän epävarmaksi. – Työ, ruoka ja koti ovat elämän perusasioita.

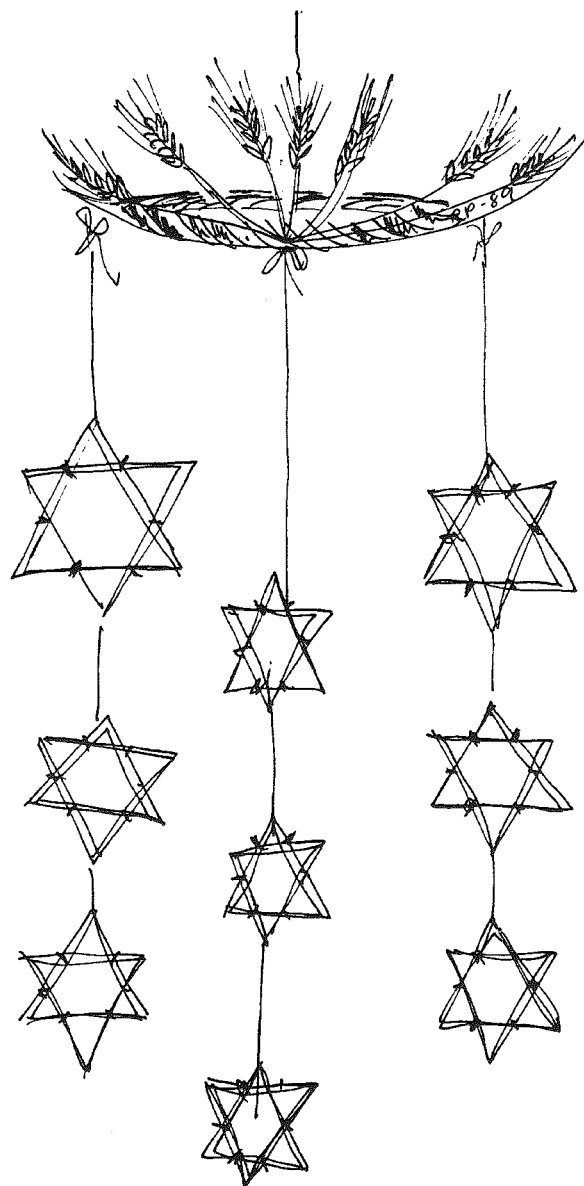
Olemme juhlineet Koillis-Savossa kuluneena vuonna Täyssinän rauhan 400-vuotisjuhlia ja kuulumistamme länteen, joten eihän tämä ole tämän vuoden asia. – Meillä Tuusniemellä tähän Täyssinän rauhan juhlaan yhdistettiin sinisen tien konferenssi. – Näitä juhlia valmistettiin reilut kaksi vuotta. Yhteistyöllä saimme näyttävän juhlan. Tehäväni on lausua teille kaikille juhla valmisteluihin osallistuneille suuret kiitokset.

Tätä kirjoittaessani maailmaa järkyttää Israelin pääministerin Yitzhak Rabinin murha. Häntä on sanottu rauhan mieheksi. Olemme saaneet seurata televisiosta maailman johtajien kokoontuvan Rabinin hautajaisiin.

Näillä samoilla seuduilla eli myös Vapahtajamme Jeesus noin 2000 vuotta sitten. Hänenkin kohtalonsa oli sama kuin Rabinin, kuolla maailman ihmisten puolesta, sovittaa maailman synnit. – Jeesuksen synnyinjuhla joulu on ovella. – Toivon että ”Joulun Herra” saa tulla meidän koteihimme. Tärkeimpänä asiana pidän rauhaa maailmassa. Toivotankin teille tämän joululehden lukijat rauhallista joulua ja onnellista uutta vuotta omasta ja Tuusniemen kunnan puolesta, vanhan kauniin joululaulun sanoin.

*En etsi valtaa loistoa
en kaipaa kultaakaan
mä pyydän taivaan valoa
ja rauhaa päälle maan.*

Anna-Liisa Happonen

Isänmaani Suomi

Kotimaani on tämä kaunis Suomi. Asun täällä kauniilla ja rauhallisella paikalla. Täällä on kauniit metsät ja paljon järviä. On kesällä ihana polskutella Suomen sinisissä järvissä ja talvella saa pyöritellä valkoisia lumiukkoja.

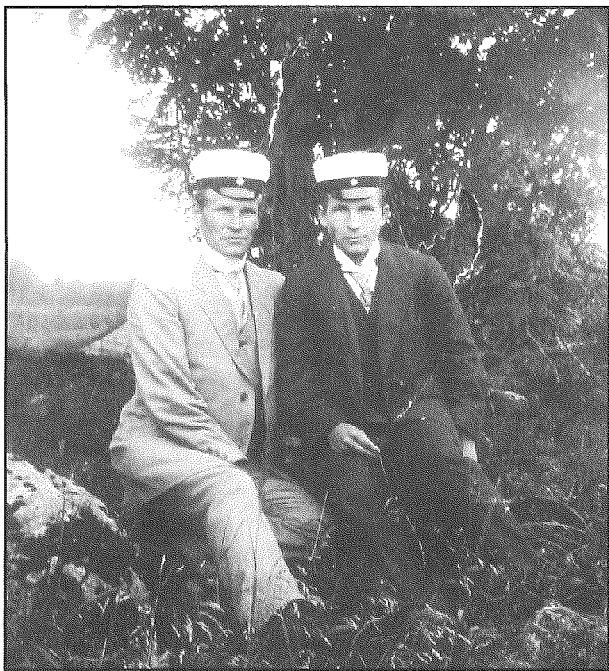
Kevään tullen saa nähdä koivut hiirenkorvilla ja kuulla haarapääskyn laulavan. Mutta kun syksyn sateet ropisee voi nähdä kurkiauran lentävän joka vie kesän mennessään.

Suomi on ihana paikka josta en suostuisi lähtemään ikinä. Suomen pääkaupunki on Helsinki ja Suomen presidenttinä toimii Martti Ahtisaari. Suomen vaakunassa on leijona ja Tuusniemen vaakunassa on teeri.

Vaikka Suomella on vaikeuksia pidän tästä maasta silti eniten.

Kaisu Tiilikainen

Kirkkonkylän ala-aste 3. lk.

O.V. Heiskanen ja
V.A. Heiskanen.

O.V. Heiskanen, komeaääninen pappi

Vuonna 1932 elokuussa vietettiin Tuusniemen seurakunnassa kolminkertaista juhlaa: Seurakunta täytti 150 vuotta, suoritettiin piispantarkastus ja asetettiin virkaan seurakuntaan edellisenä vuonna valittu kirkkoherra Oskar Vilhelm Heiskanen. Savon Sanomat julkaisi juhlapäivästä laajan selonteon, jossa mainittiin juhlatunnelman ulkoisista puutteista. "Kun saapui Tuusniemen kirkonkylään, tervehti tulijaa sinirivistärit kirkonmäellä sekä julkisten ja yksityisten rakennusten lipputangoissa. Myöskin kaunis havuilla verhottu juhlaportti numeroin "150" oli rakennettu kirkonmäen läheisyyteen maantielle ja kalmiston porttia verhosi havupeite. Kukien somistamat havuköynnökset kiertelivät sen seinämillä ja kesäiset kukat koristivat alttaria."

Kymmenien metrien pituisia köynnöksiä nuoret olivat sitoneet Ritoniemessä, josta ne tuotiin kirkonmäelle iloisessa kulkueessa.

Juhlatilaisuudet alkoivat lauantaina piispantarkastuksella. Sunnuntaina pidettiin juhla jumalanpalvelus, jossa kirkkoherra Heiskanen asetettiin virkaan seitsemän papin avustuksella.

Virkaanastujaissaarnassa kirkkoherra Heiskanen puhui Jeesuksen pyhistä ihmetöistä (Luuk. 4: 23-30) ja muistutti siitä, että teksti oli tarkoitettu kutsumukseksi muillekin kuin Jeesuksen aikalaisille: "... Olisi toivottavaa, että Jeesus suuri lääkäri, saisi tätä kutsumustaan meissä toimittaa ja vallata sydämemme ..."

Kirkkoherran puhe vaikutti syvästi seurakuntalaisiin, koska hän puhui niin selkeästi, kuuluvasti ja vakuuttavasti. Ulkoiselta olemukseltaan hän oli suoraryhtinen, suorastaan komea mies, jolla oli mahtava lauluääni.

Juhla jumalanpalveluksen jälkeen pidettiin seurakuntajuhla ja vietettiin juhlahetki hautausmaalla vainajien muistoksi. Lopuksi nautittiin juhlapäivällinen Suojaharjulla, jossa kuultiin monia puheita ja tervehdyksiä.

Alkoi arki, sanankylvä maaperään, joka ei aina osoittautunutkaan niin hedelmälliseksi, kuin kirkkoherra olisi

toivonut. Eripuraisuuden siemen kätkeytyi jo itse vaalitoimitukseen, joka oli hyvin mutkikas siihen aikaan.

Vaalitoimitus

Tuusniemen pitkäaikainen kirkkoherra Aug. Laaksonen oli kuollut 9.9. 1930. Kirkkoherran paikka tuli haettavaksi jo alkutalvesta 1931, ehdokkaiden vaalisääntä kuultiin ja tuusniemeläiset pääsivät äänestämään seurakunnalle kirkkoherraa 9.3. 1931. Vaalit toimitettiin silloisen kirkkolain mukaan josta allaoleva ote.

III. Vuonna 1918, 1925 ja 1930 astuivat voimaan lait, jotka säätävät eräitä muutoksia v. 1869 kirkkolakiin. Nämä kansanvaltaistuttavat kirkkokokoukset: jokaisella kasteenliittonsa uudistaneella seurakunnan jäsenellä on oikeus olla osallisena kirkkokokouksen keskusteluissa ja päätöksissä sitä lähinnä seuraavan vuoden alusta, jona hän on täyttänyt neljäkymmentä vuotta. Tätä oikeutta vailla on kuitenkin se 1) joka on holhouksen alaisena, 2) jolla ei ole kansalaisluottamusta, 3) joka on julistettu äänioikeutensa menettäneeksi, kunnes hänelle se säädettyssä järjestyksessä takaisin annetaan, 4) joka on yleisissä vaaleissa ostanut tai myynyt ääniä tai sitä yrittänyt taikka häirinnyt vaalivapautta, aina kolmannen vuoden loppuun siitä kuin lopullinen tuomio annettiin, 5) joka muun syyn kuin todistetun varattomuuden tähden on jättänyt suorittamatta kahden lähinnä edellisen vuoden kirkollismaksunsa, 6) joka on syyppä siveellisyysrikoksiin, y.m.

Kullakin äänivaltaisella on yksi ääni. Kuitenkin saapi äänivaltainen

- a) yhden lisä-äänen täytettyään neljäkymmentä vuotta, ja*
- b) yhden lisä-äänen avioliiton perusteella kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun avioliitto on käsikirjassa määrättyllä tavalla pyhitetty, minkä lisä-äänen saa leskikin. Tätä lisä-ääntä ei kuitenkaan ole aviopuolisoilla, jotka eivät kastata lapsiaan, eikä sillä, jonka avioliitto on purettu.*

Yhdellä äänivaltaisella voi olla korkeintaan kolme ääntä.

Vaaliluettelot oli laadittu edelläolevan kirkkolain mukaan. Kylittäin oli merkity numerot ja talot ja sen jälkeen talossa asuvat henkilöt, syntymävuosi, avioliiton solmimisvuosi ja lopuksi äänimäärä, joka henkilölle kuului.

Vaalitilaisuuden aluksi toimituksen suorittajaksi määrätty Muuruveden kirkkoherra Rantanen piti hartauspuheen, Tuusniemen vt. kirkkoherra Vettenranta toimi sihteerinä ja olihan tietysti mukana eri puolilta seurakuntaa valitut henkilöt, jotka tunsivat äänestäjät.

Äänestäjät alkoivat jonottaa vuoroaan, sanoivat nimensä, kylänsä ja ehkä tiesivät numeronkin. Puheenjohtaja kuullutti kaikki nämä tiedot kaikille kuultavaksi ja sanoi myös ketä asianomainen tahtoi äänestää. Sihteeri merkitsi äänimäärän kolmeen viimeiseen tyhjään sarakkeeseen joko P:n, K:n tai H:n kohdalle.

Monet eivät voineet itse tulla paikalle, vaan olivat antaneet valtakirjan mukanaolevalle. Hyväksyttävä oli esimerkiksi valtakirja N:o 199: "Kauppiaanleski Stiina Kaisa Hyväri-
nen valtuuttaa rouva Maria Laineen äänestämään puolestaan." Sitä vastoin valtakirja, jolla Kusti Happonen valtuutettiin äänestämään Vilhelmiina Happonen puolesta hylättiin, koska ei ollut mainittu Kustin "arvoa" itsellinen. Jos valtakirjasta puuttuivat todistajat tai valtuutettu oli seurakuntaan kuulumaton henkilö, niin se hylättiin. Kaikkiaan vaalissa käytettiin noin 250 valtakirjaa. Äänestys-oikeus oli myös jokaisen kylän loppuun merkityillä itsellisillä ja huonoilla. Aikamoista kuhinaa mukanaolleiden muistitiedon mukaan kirkossa kuului, kun ehdokkaiden paremmuudesta keskusteltiin ja valtakirjoihin todistajia hankittiin. Suntio Laine kävi lisäämässä halkoja kaminoihin, seurakuntalaiset söivät eväitään ja miehet kävivät ruokkimassa hevosiaan. Iltaan mennessä oli vaalitulos selvillä ja rantanen kuulutti tuloksen: Peltonen 36 ääntä, Karhema 469 ääntä ja Heiskanen 1.224 ääntä. Seurakuntalaisilla olisi ollut käytettävissä 6.910 ääntä, joista vaaleissa käytettiin 1.739. Äänestysprosessi oli noin 25.

Mitä syitä mahtoi olla siihen, että O.V. Heiskanen oli niin ylivoimainen voittaja. Aikalaiset ovat arvelleet seuraavia syitä: Kun Heiskanen suoritti vaalinäytteensä, niin oli se hänen laulunsa mahtavaa kuulla, lopussa laulettu Herran siunaus jäi jokaiselle mieleen. Hän oli ollut Tuusniemellä nuorena pappina kirkkoherran apulaisena, vihkinyt monet avioparit ja kastanut lapsia. Jonkinlaista syytä lienee ollut ajassa, jolloin puoluepolitiikka ei liene ollut kokonaan pois suljettu.

Arki alkaa

Ensimmäisenä kirkkoherran toimintavuosina syntyi risti-riitoja seurakuntalaisten kanssa. Aiheena oli kirkkoherran

Tuusniemen pappila.

ja hänen alaisensa välinen riita, jonka seurauksena työntekijä joutui erotetuksi. Tapaus vaikutti seurakuntalaisiin niin, että monet henkilöt erosivat kirkosta useiksi vuosiksi. Varsinkin kirkonkylässä kuohui, koska maassa elettiin 30-luvulla muutoinkin kiihkeää poliittisesti levotonta aikaa.

Kanttorin kanssa erimielisyydet sen sijaan sovittiin yön yli nukkumalla. Kerrotaan, että jos kanttori oli poistunut pappilasta kiukustuneena, niin nähtiin kirkkoherran kävelvän seuraavana aamuna kanttorilaan päin ja kohta käveli kaksi herrasmiestä, samaa tahtia kylätietä pitkin virkaansa hoitamaan. Palvelusväelleen kirkkoherra antoi ohjeita pukeutumisesta ja käyttäytymisestä lähtien. Monesti hän heitä opetti käytännön töissä kesken kanslian virkatoimien. Pappilassa pidettiin kahta lehmää, hevosta ei ollut, vaikka virkamatkat jouduttiin varsinkin talvella tekemään hevoskyydillä.

Papin perhe

Kirkkoherra O.V. Heiskanen oli ollut papinvirassa ennen Tuusniemelle tuloaan muunmuassa Säyneisissä ja Juan-tehtaan saarnaajana. Kaavilta löytyi nuori viehättävä neitonen, Saimi Wesslin, josta tuli papin puoliso. Perheeseen syntyi viisi lasta, kolme poikeaa ja kaksi tyttöä, joista nuorin, Sinikka-tytär, syntyi Tuusniemellä. Kirkkoherran viraston silloinen apulainen muistaa vieläkin hellittelyrunon, jota pappi-isä käytti puhuessaan nuorimmaiselleen:

*Sinä ilomuru,
sinä haittavastus,
isin kulta nappula,
äidin kulta pampula.*

Kun lapset kasvoivat oppikouluikään ja lähtivät oppikouluun Kuopioon, äiti lähti heidän kanssaan kaupunkiin pitämään koulukotia. Nuoret jatkoivat opiskeluaan yliopistossa.

Laulu on lahja taivaasta

Kirkkoherra Heiskasella oli niin komea ja mahtava lauluääni, että seurakuntalaiset arvelivat, että hänestä olisi tullut oopperalaulaja, jos hän ei olisi ryhtynyt papiksi.

Hartaustilaisuuksissa hän saattoi esittää yksinlaulua, joista kuulijoiden mieleen ovat erityisesti jääneet hengelliset laulut "Mun kanteleeni kauniimmin" ja "Kiitos sulle Jumalani", Merikannon säveltämänä. Näin hän avasi ihmisten mielet sanankuuloon. Maakirkoissa, joita pidettiin kyläkouluilla, kanttori säesti häntä urkuharmoonilla.

Juhlajumalanpalveluksissa kirkkoherra lauloi Herran siunauksen ja joulukirkossa kajahti alttarilta sykähdyttävästi "Jouluyö, juhlayö".

Sanotaan, että kirkkoherra Heiskanen opetti tuusniemeläiset virrenveisuuseen. Kinkerivirsiläksyt hän kuunteli tarkkaan käsi korvan takana ja antoi välittömästi arvostelunsa laulun laadusta. Miehet ja naiset hän laulatti erikseen. Saattoipa hän antaa kinkerivirsistä laiskanlaksykin. Tässä virsikoulussa "Ukko-Lukkar" kuunteli hiljaa, sillä hän oli tottunut tähän järjestykseen.

Kirkkoherran saarnavirsi oli vanhassa virsikirjassa numero 390: "Eteesi Herra armias, nyt tuskani mä toisin..." Se virsi suorastaan raikui Tuusniemen kirkossa.

Puhetta tuli kuin koneesta

Kirkkoherran puhe ei ollut aprikointi, vaan sitä tuli kuin koneesta, muistelevat seurakuntalaiset, savolaisittain sanottuna kirkkoherra suoraan puhua "rommautti" saarnastuolista.

Hartaustilaisuuksissa hän usein viittasi siihen, että häntä oli pyydetty puhumaan. Alkuun hän usein muistutti psalmeja 90 lainaten, että ihmisen ikä on seitsemänkymmentä, korkeintaan kahdeskymmentä vuotta ja parhaimmillaankin se on tuskaa ja vaivaa. Tämä ajatus Jumalan iankaikkisuudesta ja ihmisen katoavaisuudesta oli hänen mielialheensa myös hautajaistilaisuuksissa.

Ulkoluku oli kunniassa rippikoulussa

Menneinä vuosikymmeninä rippikoululla oli hyvin tärkeä osa kristillisessä kasvatuksessa. Rippikoulua käytiin neljä viikkoa, kaksi syksyllä pappilan pirtissä ja kaksi keväällä kirkossa. Vähäkatekismus ja kristinoppi oli osattava lähes ulkoa. Julkisen kiitoksen hyvästä osaamisesta saivat useimmiten tytöt, joilla oli hyvä muisti. Pojat saattoivat jäädä joskus "jatkankouluun", jolloin oppilaan oli käytävä pappilassa suorittamassa tietyt kohdat. Ellei sekään onnistunut, piti rippikoulu käydä seuraavana vuonna uudelleen.

Syrjäkylien nuorten piti tulla eväineen rippikouluviikoiksi "Kortteeriin" kirkonkylän taloihin. Ripille päästiin yleensä juhannuksena.

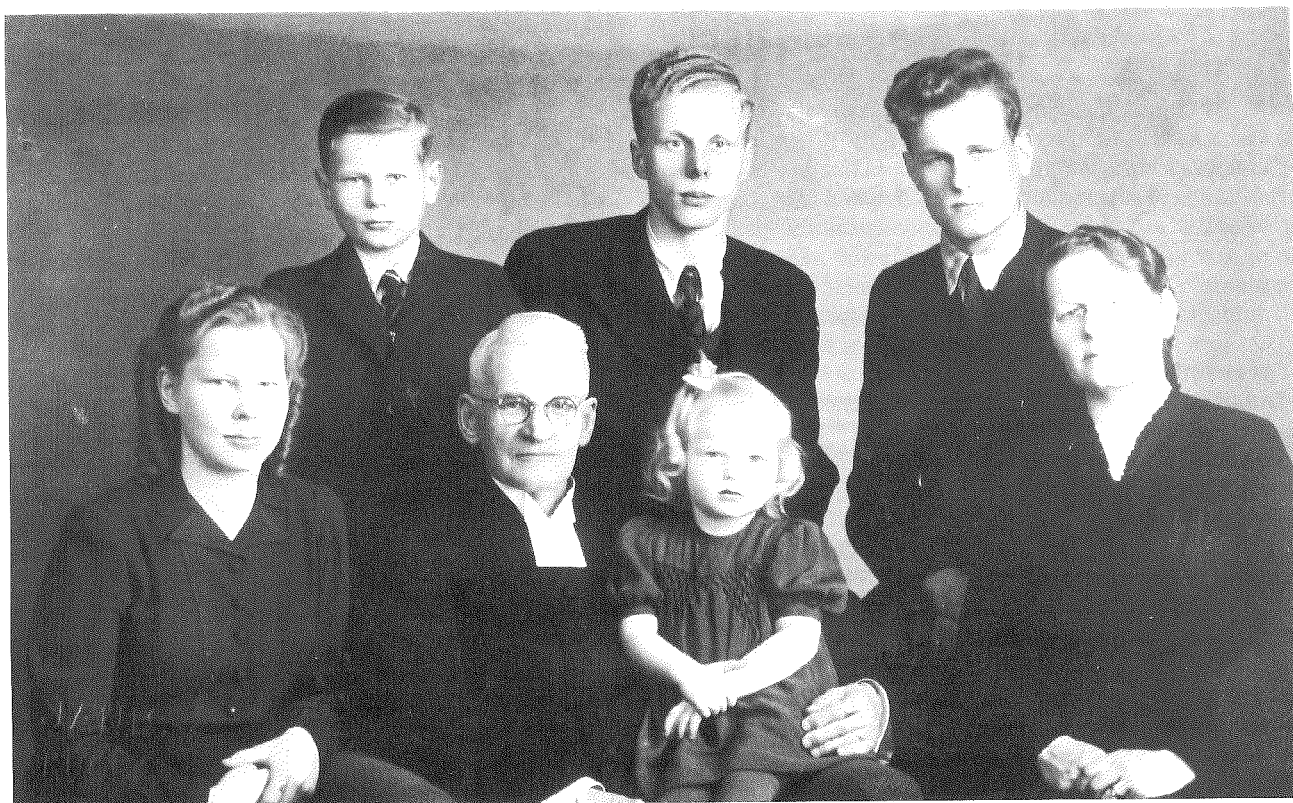
Mikä lapselle nimeksi

Kirkkoherra ei pitänyt siitä että lapsi tuotiin kastettavaksi pappilan virkahuoneeseen. Pitkästä matkasta tulevia hän moitiskeli malttamattomuudesta, olisi pitänyt odottaa kotikylällä pidettäviä hartaustilaisuuksia tai kinkereitä. Kerrotaan, että kerran tällaisen "alkusaarnan" jälkeen kirkkoherra oli tokaissut: – Ja mikä pitäisi panna nimeksi? – Taavetti. – Ja vielä niin ruma nimi lapselle, päivitteli kirkkoherra. Lapsia kannettiin kasteelle syrjäkylien sa-loilta kintupolkuja pitkin naapurikyliin, jos siellä pidettiin hartaustilaisuus, pyhäkouluntarkastus tai maakirkko.

Joskus kastaminen viivästyi niin, että samasta perheestä tuotiin kastettavaksi yhtä aikaa kaksi lasta. Kerrotaan, että Muurar-Mikko oli ottanut lainaksi hevosen naapurista viedäkseen kastettavaksi ensimmäisellä ja toisella vuodella olevat poikansa. Kirkkoherran nuhdellessa vanhempia viivytystä, lasten isä kuuluu todenneen: – Kun niitä niin sakkeesti tulloo, mitä niitä yksitellen tuop kasteelle. Kirkkoherran moitiskelun jatkuessa Mikko sanoi vaimolleen: – Anna, ala pukkee lasten päälle, ei meidän kannata lainahevosta viivyttyä. – Pojat tulivat kastetuksi.

Kirkkoherra ja kanttori Huttunen.

Perhekuva 40-luvun alkupuolelta.

Joko hääparilla kuume nousee

Kirkkoherran leikkimielisyys ilmeni tavasta, jolla hän kohteli avioliittoon aikovia pareja kohdatessaan heitä vihkimistä odoteltaessa. Hän saattoi kysäistä: – Joko kuume nousee? tai – Mitenkä korkealla se kuume on?

Kuulutuspareille hän antoi elämänohjeita. Huomattuaan, että kuulutettavat olivat lähtöisin kovin erilaisista yhteiskunnallisista asemista, hän piti varoittavan ”saaran” kuulutuspyynnön tuojalle.

Vihkimisiä toimitettiin kirkossa, virastossa ja kotona. Laivassa meijerirantaan tullut sulhasmies sanoi morsiamelleen: – Alahan kävellä sinne pappilaan, minä tulen, kun vien ensin jyvätäkki myllyyn.

Jos kinkerillä selvisi, että jossakin elettiin avoparina, kävi kirkkoherra heitä kotona nuhtelemassa.

Kinkerinpito oli talolle aika rylläkkä

Taloilla oli kinkerinpitovelvollisuus numerojärjestyksessä. Papit, kanttori ja suntio saapuivat hevoskyydillä edellisestä kinkeripaikasta. Samana iltana pidettiin kinkeri-kirjoitus, henkikirjoitus, jossa kirkonkirjat saatettiin ajantasalle kylänvanhimman avustuksella. Jos jonkun talon isäntä ei ollut paikalla alkoi kuulustelu, syyn selvittely, jossa papin käsityskyvyn nokkeluutta koeteltiin.

Kinkerinpitäjät yöpyivät talossa, jonka väki koetti kestitä heitä parhaan taitonsa mukaan. Joskus oman väen oli siirryttävä yöksi saunaan, jotta seurakunnan palvelijoille voitiin järjestää säädylliset nukkumatilat.

Monipuolinen persoonallisuus

Rantasalmen suureen sisarusparveen vuonna 1888 syntyneellä maalaistalon pojalla, Oskar Vilhelmillä, oli tilaisuus käydä koulua Savonlinnan lyseossa ylioppilaaksi asti. Opineluhaluisia olivat myös kaksi nuorempaa veljeä, joista toisesta 1895 syntyneestä Veikko Aleksanterista tuli kansainvälisesti tunnettu geodesian professori.

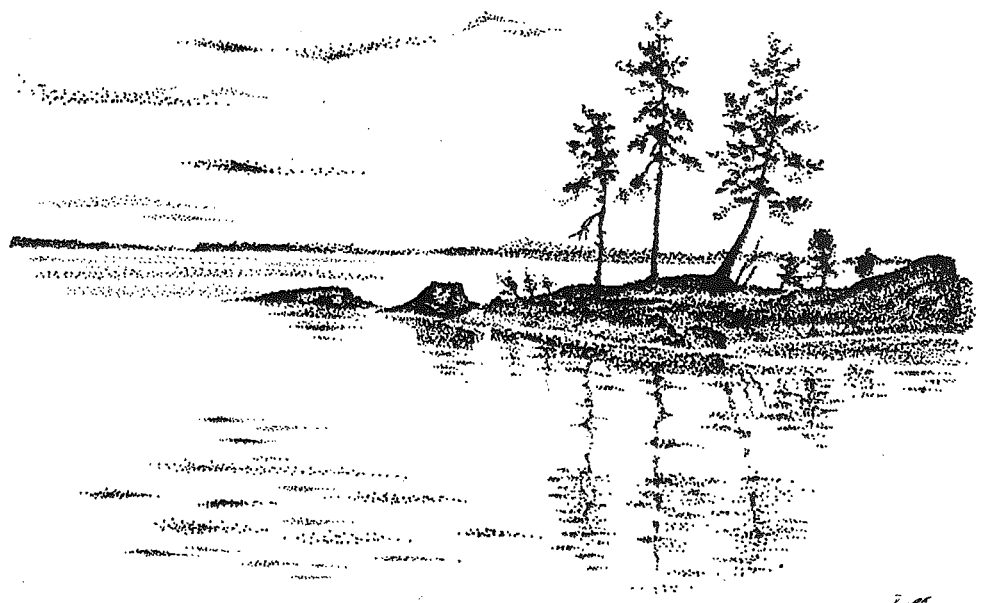
O.V. Heiskanen vihittiin papiksi teologian opintojen jälkeen vuonna 1917. Ennen Tuusniemelle tuloaan hän ehti toimia papin virassa useilla eri paikkakunnilla, viimeksi Konneveden kirkkoherrana. Seurakuntatyön ohella kirkkoherra Heiskanen osallistui myös kunnalliselämään. Tuusniemellä hän toimi joitakin vuosia valtuuston puheenjohtajana. Sota-aikana hän osallistui hyvin aktiivisesti Vapaan Huollon toimintaan.

Rovasti Heiskasen elämä päättyi 65-vuotiaana tammi-kuussa 1953. Hänet saatettiin haudanlepoon Tuusniemen kirkkomaahan. Siunaustilaisuudessa kirkko oli väkeä täynnä. Ruumissaarnan piti pastori Martti Huttunen. Ruumiinsiunauksen toimitti vainajan lanko rovasti A. Raila kuuden papin avustamana. Muistoseurat pidettiin pappilassa.

Komeaäänistä, kansan keskuudessa paljon liikkunutta sielunhoitajaa kaivattiin kauan.

Savon Sanomat julkaisi O.V. Heiskasesta muistokirjoituksen, joka päättyi: ”Kirkkoherra Heiskanen tunnettiin paikkakunnallaan seurakunnassaan ystävällisenä, lämmäsydämisenä sielunhoitajana ja vaatimattomana, hyväntahtoisena ihmisenä. Hänen poismentonsa herättää surua ja kaipausta kaikkien seurakuntalaisten mielisä.”

*Tietoja keränneet ja kuunnelleet
Raija Pohjolainen ja Aino Korhonen
Valokuvat saatu Sinikka Heiskaselta*

Aimo Junkkari

Muutamia muistikuvia "virassa ja vaivassa" vuosikymmenien saatossa

1949-50 vuosien taitteessa anoin Kuopion piispalta Eino Sormuselta pappisvihkimystä. Piispa ilmoitti asian tuomiokapitulille sanoen: "Nyt me saamme hiippakuntaan oikein Aimo Junkkarin", jolloin tuomiokapitulin herrat olivat kuin yhdestä suusta kysyneet: "Kuka se on?"

Vieraita toisilleen

Hiippakunnan tuomiokapituli oli määrännyt minut Nurmeksenseurakunnan apulaispapiksi 1. 1. -53 alkaen. Nurmeksenseurakunnassa pidettiin uudenvuodenvastaanottojumalanpalvelus eli yökirkko, johon Elina-vaimoni kanssa osallistuin. Kirkkoon kokoontui paljon väkeä, me toisten joukossa. Siinä etsiessämme vapaata paikkaa, tunsin keskellä kirkkoa kovan töytäisyn kylkeeni ja kuulin Elinan kehoituksen: "Ota lakki pois päästä." Olin tottunut tulemaan kirkkoon sakariston ovesta. Nyt tulimme sisään kirkon pääovesta ja niin karvalakki unohtui päähän. No-loa, mutta olin iloinen, etteivät nurmekselaiset vielä tunteet minua enkä minä heitä.

Eräänä talvisena päivänä tein kastematkan Nurmeksenseurakuntaan. Puhelimitse olin sopinut ristijäistalon isännän kanssa tulevani autolla tiettyyn paikkaan, mistä jatketaisiin hevoskyydillä juhlatuloon. Kaikki sujui ensin hyvin. Tien varressa odotteli mies, hevonen ja reki. Lukitsin auton ovet, heitin laukkuni rekeeseen ja rupesin kipuamaan kyytiin. Mies katseli hetken tätä touhua, käänsi karvalakin korvalliselleen ja sanoi: "Minä tässä muuten ootan pappia." Sitä se on, kun ollaan vielä vieraita toisilleen.

Ajelin autollani seuroja pitämään erääseen kotiin. Loppumatkalla otin tien varressa liftaavan naisihmisen kyytiin. Saavuimme lähellä seurataloa jyrkähköön ylämäkeen, missä matkakumppanini loihe lausumaan: "Tämä on nimeltään Junkkarin mäki." Oli nimittäin joskus aiemmin sattunut talvikelillä, että olin samaan mäkeen juuttunut autoinen tien liukkauden vuoksi. Kyläläiset ristivät mäen "Junkkarin mäeksi". Mutta kyydittäväni jatkoi: "Kyllä se pappi on huono automies, kun ei tällaista mäkeä pääse ylös." Olin hänen kanssaan samaa mieltä. Sitten me kilvan arvostelimme tuota pappia, kunnes liftari jäi kyydistä ja minä jatkoin matkaani seurataloon. Myöhemmin kuulin samaisen kylän ystäviltä tapahtuman jatkoon. Nainen oli kertonut saaneensa kyydin jonkun tuntemattoman autos-

sa, jolloin kyläläisille oli selvinnyt, kenen autossa hän oli kotiinsa päässyt. Tämä oli myös paljastettu hänelle. Nainen oli kauhistellut ja sanonut: "Sen miehen kyytiin en toista kertaa mene."

Olin kanttorin kanssa kinkerimatalla. Auraamattomalla tiellä emme päässeet autollamme perille, joten päätimme erästä lähitalosta pyytää hevosta lainaksi loppumatkalle. Olisimme ajelleet rekikyödyllä pienen järven yli ja näin päässeet suoraan perille.

Esitimme asian talonväelle. Isäntä vastai: "Ei meillä ole tapana kaikenlaisille kulkijoille hevosia lainailla." Olimme vähän ymmällämme. Kun matkaa oli vielä melkoisesti jäljellä, rohkeni kanttori "kulkumiehenä" kerjätä talosta voileipää. Siihen emäntä tuhahti: "Leipää ei ole liiaksi itsellekään."

Päätimme jatkaa matkaa. Ollessamme ovelle, isäntä uteli: "Mitä kulkijoita sitä ollaan?" Kanttori ehätti esittelemään itsensä ja minut. Kannatti nähdä talonväen ilmeet, kun esittely oli suoritettu. Samassa emäntä kiirehti eteiseen vievälle ovelle sanoen: "Käynpä katsomasa, jos tuolla ulkokomerossa olisi leipää ja voita." Ja olihan sitä. Nopeasti emäntä kattoi pöydän ja setuimme syömään. Vähän ajan kuluttua isäntä tuli ulkoa ja sanoi: "Pihalla on hevonen valmiiksi valjastettuna reen eteen niin, että pääsette jatkamaan matkaa."

Meidän taholtamme oli typerää, ettemme heti tähän taloon tultuamme esitelleet itseämme. Taisimme olla kovin kulkumiesten näköisiä nukkavieruissa kelsiturkeisamme. Seurakunnan pitkäaikainen kanttori piti itsestään selvänä, että talonväki tuntee hänet ja siinä ohessa olisin minäkin tullut tunnetuksi.

Tämän talon väen kanssa ystävyystin sittemmin ja sain vierailta heidän kodissaan useampiakin kertoja milloin minkinlaisella asialla.

Yöllinen seikkailu

Joskus 50-luvulla olin pitämässä eräässä kodissa kinkereitä. Perhe (vaimo + kolme lasta) oli mukana. Kinkeritaloon matkattiin kanttorin moottoriveneellä laajan järvenselän yli.

Kinkereitten jälkeen, illan hämärtyessä päätimme jäädä taloon yöksi. Nukkumisesta ei tullut mitään. Lapset peppuroivat yösijallaan levottomina. Syykin selvisi. Vuoteessa oli kuhisemalla lutikoita. Keskellä yötä päätimme tästä syystä lähteä takaisin kotiin. Niinpä laskeuduimme kimpsuinemme alas rantaan ja moottoriveneeseen. Kanttori käynnisti moottorin ja paluumatka kirkonkylälle alkoi. Oli niin sakea sumu, ettei eteensä nähnyt, mutta luotimme "kippariin", joka ei ensimmäistä kertaa noita vesiä veneellään ajellut.

Kului miltei tunti, kun näimme vihdoinkin rantaviivan hämmöttävän veneen keulan edessä. Rantauduimme ja kanttori kehoitti minua arvioimaan, missä olimme. Paikka oli täysin tuntematon. Silloin kipparimme sanoi: "Olemme täsmälleen samassa paikassa, mistä läksimme." Tosin veneen kokka oli kopsahtanut lähtölaiturin toiselle puolelle.

Sinä yönä kinkeritalon isäntä saatteli meidät omalla veneellään kirkonkylän rantaan. Matka kesti vajaa puoli tuntia. Sumu oli hälvennyt ja uusi päiväkin oli jo valkenemassa.

Häissä

Vihkitilaisuudessa on sulhanen useimmiten se, joka hermoilee. Niinpä erästä nuorta paria vihkiessäni ja pyytäessäni sulhasen taskussa ollutta sormusta, yljän kädet vapisivat niin paljon, että sormus putosi kirkon lattialle ja läksi vierimään kohden kirkon pääovea. Iloisesti se kilisi mennessään hiirenhiljaisessa kirkossa, kunnes joku häävieraista äkkäsi napata sen hyppysiinsä, toi sormuksen alttarille ja toimitus jatkui kuin mitään ei olisi tapahtunut. Eikähän siinä mitään tapahtunutkaan.

Nuori pari seisoo alttarin edessä odottaen liittonsa vahvistamista. Teen ensin sulhaselle tuon välttämättömän kysymyksen: "Tahdotko sinä ... ottaa ...?" Mitään ei kuulu. Huomaan, miten morsian tönäisee voimallisesti sulhastaan kylkeen ja hän havahtuu kuin unesta ihmettelemään, mistä on kysymys. Toistan rauhallisesti kysymyksen: "Tahdotko jne." Asia oli kunnossa. He saivat toisensa.

Tuusniemen Kosulan Mähölän pirtissä vietettiin häitä. Lavikaisen Taavetti, sulhanen, iältään liki 80 vuotta oli asettunut morsiamensa Annan kanssa tuvan keskelle vihittäväksi. Hääväki veisasi virren ja varsinainen vihkitoimitus saattoi alkaa. Vihkipuheen jälkeen tuli kysymysten vuoro: "Tahdotko sinä Taavetti ottaa tämän Annan vaimoksesi ...". Tällä kohtaa Taavetti nosti katseensa ja sanoi: "Tahon". Jatkoin kuitenkin kysymyksen loppuun. Sehän kuuluu "... rakastaaksesi häntä myötä- ja vastoin- käymisissä." Hetken hiljaisuuden jälkeen Taavetti katsoi minua silmiin ja totesi: "Johan minä sanoin, että tahon."

He olivat, Anna ja Taavetti, herttainen morsiuspari. Seuranneesa kahvituksessa he söivät täytekkakuakin samalta lautaselta.

Harrastuksissa

Kuhanpyynnissä marraskuussa joskus 1960-luvulla Tuusniemen Koivulahden Happolan Eino Happonen kanssa (vas.) Vianvedellä, takana Happonen Olli-Pekka.

Ida pyhäkoulun opettaja, kuin **ABBEDISSA**

Oli myrsky, pojat olivat tulossa Paimensaareen. Ida oli poikia vastassa. Ida oli poikien mielestä jo vanha ja he tarjoutuivat soutamaan, mutta Ida ei antanut soutaa, vaan souti itse. Pojat ihmettelivät kuinka vahva Ida olikaan? Perillä Ida istui pöydän päässä, pojista Ida vaikutti ja näytti ihan abbedissalta. – Ida oli pojille isotäti.

Paimensaareessa piti sisarusten lasten ollessaan tehdä pientä askareita. Kaikki mitä teki oli tehtävä kunnolla, huonoa työtä ei Ida-täti hyväksynyt. – Hengelliset asiat olivat esillä. – Syömään ruvetessa laitettiin kädet ristiin ja hiljennettiin, syötyä kiitettiin. – Aamu- ja iltahartaudet kuunneltiin, virret hyräiltiin. Radiojumalanpalvelus kuului pyhäamun ohjelmaan. – Illalla nukkumaan mennessä Ida opetti iltarukoukset. Usko oli luja Jumalaan ja Raamattuun. Siihen pohjautui jokapäiväinen elämä, se usko oli vanhemmilta perittyä. – Ida oli 14 lapsen sisarusparvesta kolmanneksi vanhin. – Perhe muutti Kojanlahdesta Paimensaareen Matti ja Mari lastensa Idan, Helmin, Jannen, Matin ja Riston kanssa. Toiset lapset olivat jo maailmalla 1920-luvun alussa.

Ida syntyi 7. 3. 1895 ja nukkui pois 26. 11. 1977. Hänen syntymästään on kulunut 100 v. Kerron Idasta, pyhäkoulunopettajastani ja ystävästäni omakohtaisia ja sisarustensa lasten ja pyhäkoululaisten muistelmia.

Taskisen Lauri kertoi, kuinka Ida-täti opetti parsimaan sukkia ja virkkaamaan pannulappuja langan pätkistä, myös neulomakoneeseen piti tehdä puolia. – Ikävintä oli pitkien naisten villasukkien parsiminen. Taito tuli opittua ja on se ollut elämän varrella hyödyllinen, parsin vielä nykyään sukkiani. – Pitkämielinen Ida myös oli. Paimensaareessa oli kanala, pojat olivat sitä talvipakkasella lämmittäneet, kanalassa oli myös lampaita. Pellit olivat pojat panneet liian aikaisin kiinni, oli jonnekin heillä kiire omille menoilleen. Ida tuli ja avasi kanalan oven. Kanat olivat ihan pökeryksissä ja tippuivat alas orsilta, olivat saaneet häkää. Ei Ida ollut poikia torunut, vaan ihan siitä opetuksella selvittiin. – Ida oli myös puutarhuri. Kesällä kerättiin marjoja, oli mansikkaa ja viinimarjoja, niitä vietiin torille. Ida mainosti marjojaan. "Hyvä imelä pöytämarja, tulkaa ostamaan". Lapset pääsivät tätinsä matkaan kaupunkiin ja omat poimimat metsämarjat sai myydä omaan laskuunsa. – Ida jalosti omenapuita, kirsikkapensaita ja marjapensaita kasvatettiin ja annettiin melkein joka taloon. Niitä löytyy vielä jopa 60 vuoden takaa, ne tuottavat vielä omenoita ja marjoja, sitkeitä ja hyvärotuisia on olleet. – Paimensaareessa oli hyvin varhaisessa vaiheessa monilajikkeinen kasvimaa. Vihanneksia ja marjoja syötiin paljon. – Ida oli myös kalastaja, joskus pojat pääsivät soutamaan verkon heittomatalla. – Paimensaareessa tehtiin kaikki mahdollinen kotona, joten se oli hyvä paikka sisarusten lapsille oppia uusia asioita. Siellä kudottiin kankaita ja oli myös neulomakone, jolla neulottiin sukulaisille ja kyläläisille. Tytöt kävivät tädillä neuloma- ja käsityö-opissa. Ida oli tarkka ja vaativa opettaja, neuvoja tuli ja jäljen oli oltava hyvää. – Ida oli myös taiteilija, hän keräsi luonnosta

Ida Hiltunen kiikkustuolissa, kotonaan seuroissa.

erilaisia oksia, kiviä, juurakoita, joista hän valmisti taidesineitä. Myös villasta erilaisia raamattuaiheisia tauluja. Hän näki elämän ja luonnon taiteilijan silmin ja toteutti myös taitojaan. – Ida oli myös pitokokki, hänet ja sisarensa Helmi haettiin laittamaan häitä, hautajaisia ja syntymäpäiviä.

Ida huolehti ruokatalouden, Helmin huolena oli erikokoisesti karjanhoito. Ida suoritti emännän tehtävät. Paimenessa oltiin vieraanvaraisia ja ystävällisiä. – Kesällä talo kylpi kukkaloiston keskellä.

Arvokkaaimman työn Ida teki pyhäkoulun opettajana. – Pyhäkoulusta kertoo Taimi Turunen (Idan kummityttö). – Pyhäamuna äiti herätti ja hoputti syömään, että joudutte pyhäkouluun. Pyhäkouluun lähdettiin jo vähän aikaisemmin, että saatiin leikkiä, olla karttupiilosta, ennen koulun alkua. Kun Ida-opettaja tuli, kokoonnuttiin pöydän ympärille rauhallisesti. Ida tervehti meitä jokaista kädestä pitäen, ensin laulettiin joku lasten virsi esim. Oi Jumala et hylkää pientä lasta, sitten oli alkurukous ja sen jälkeen edellisen koulun muistolause, joka kerrattiin ja siitä keskusteltiin. Läksyt pyhäkoulussa oli Raamatun historiasta tai katekismuksesta, annettiin seuraavaksi kerraksi muistolause, veisattiin virsi Oi Jeesus ota syliäsi, nyt meidät pienet turvihi. Sitten keskusteltiin seuraavasta pyhäkoulu-paikasta ja joku lapsista pyysi seuraavan pyhäkoulun kotiinsa. – Kerran he olivat olleet pyhäkoulussa, sinne oli tullut äiti ja sanonut Idalle: Annatko lapselleni hätäkasteen, on pieni ja heiveröinen. Ida kastoi lapsen ja Taimi pääsi kummiksi kun oli jo rippikoulun käynyt. Se oli juhmallinen hetki ja kummipoika vieläkin on olemassa.

Voutilaisen Ester kertoi, kuinka Ida kävi heidät aina mennessään hakemassa pyhäkouluun. – Ida pyhäkoulun-

Otto Kinnunen

Joulukirje Kollaalta

Täällä jossain tapanina 1939

Hyvä serkku!

"Lumikorpien tyyni ja mahtava yö."

Tuo laulu tuli mieleeni joulunaattona kun olin ryhmäni kanssa yövuorossa vartiossa, ettei tuo kaveri rajan takaa tulisi häiritsemään jouluamme. Kenttäpappi kävi pitämässä hartaushetken korsussamme. Enkeli taivaan virsi vei ajatukset kotiin ja joulukirkkoon siellä.

Sain aika monta joulupakettia. Tuli sukkia ja kintaita sekä sormikkaita. Ruokapaketteja myös tuli leipiä, pullaa korppuina, pikkuleipiä ja Alatalon Maijalta iso kahvikakku. Söimme sitä joulunaattona ennen vartioon lähtöä kahvin kanssa, se oli hyvää. Lotatkin lähettivät lämpimän

villapaidan. Onhan tämä toisenlainen joulu, mutta lähdin rintamalle Suomen puolesta mielelläni, että saamme asua vapaassa maassa, josta oman ikäluokkani on ollut hyvä olla ja elää.

Kerron vähän olostani. Rintamalinja, ryssän pääpuolustuslinja on meidän etuvartiolinjasta noin 150 metrin päässä meistä. Olen etuvartiossa 10 miehen kanssa, minä siis vanhimpana aina 3 vuorokautta ja sitten 3 vuorokautta lepoa.

Nyt olemme levossa, mutta huomenna alkaa jälleen vartio meidän joukkueelle.

Olen voinut hyvin tähän asti, eteenpäin en voi sanoa. Se on onnessa kun mieronpojan juuston syönti, sanoo Herranen. Mutta toivon että olisi yhtä hyvä onni kuin tähänkin asti. – Ensimmäisen monet kiitokseni siitä tervetulleesta kirjeestäsi, jonka sain yllätyksenä tänään. Täällä sitä on oltu, ei ole ollut mitään puutetta. On ollut ruokaa ja varusteetkin on olleet hyvät. Kahvia saadaan kerran päivässä, tupakkaa on minkä kerkiää polttaa. Jalat ja kädet olen saanut säilymään aivan terveenä ja paleltumatta. Se olisi hyvä asia että ne säilyisi. – Mutta monta kertaa parempi olisi jos se ryssä herkiäisi hyökkäämästä ja pysyisi siellä rajan takana, että saisimme olla ja elää rauhassa niinkuin ennenkin. – Ryssä tuntuu ampuvan

tykillä. Täytyy lopettaa ja lähteä vartioon. Kirjoittele. Osoite on sama millä kirjeen lähetit ja minkä Maijalta olet saanut.

Jos voit lähetä pieni kukko lihasta tai kalasta, eli mistä vaan sillä sivililtä on erittäin maukkaita täällä maakorsuissa maistella.

Siis näkemiin, serkkusi Otto

J.K. Tämän kirjeen kirjoittaja kaatui 8.3. 1940 vähän ennen rauhan tuloa Kollaalla 21-vuotiaana.

Tämän kirjeen on saanut Mandi Hyvärinen Pajumäestä.

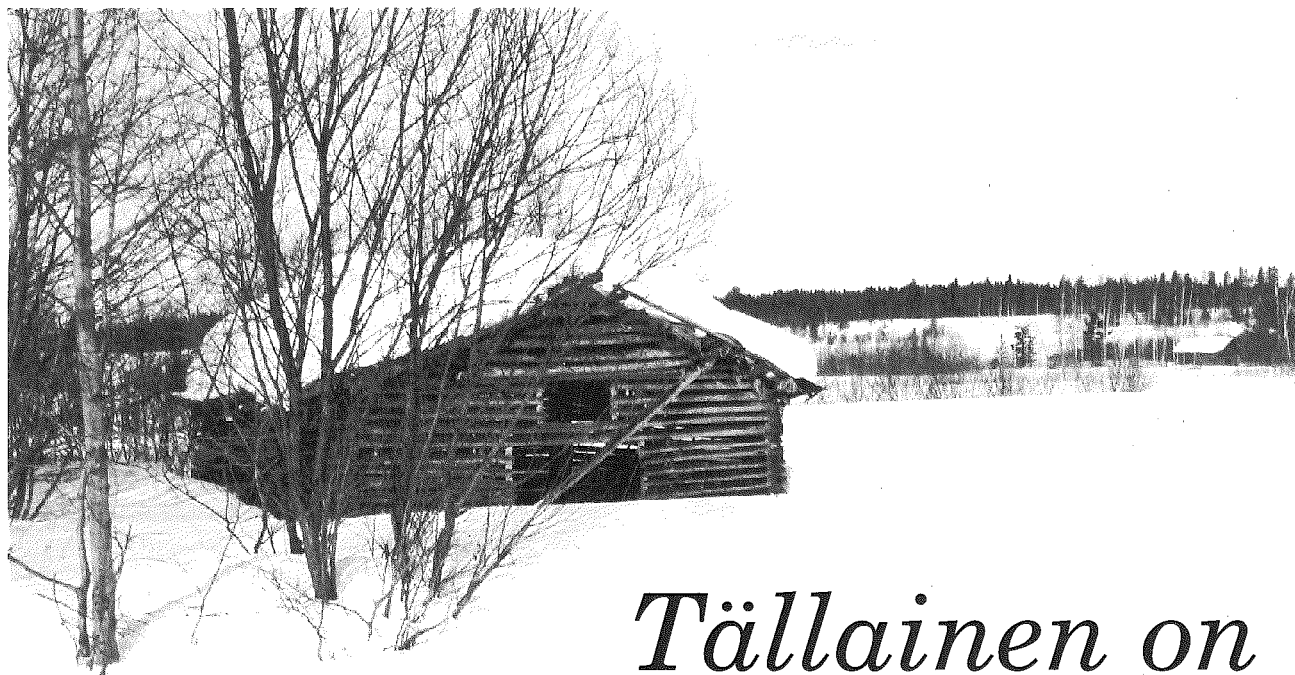

Korsunteko siellä jossain.

.....
opettajana oli hyvin lapsiin vaikuttava. Hän loi monelle ihmiselle elämän perustan, ainakin minä tiedän mistä hädän hetkellä saa avun. – Kerran Ida oli sairastunut ja oli luullut jo loppunsa tulevan. Hän kutsui pyhäkoululaiset luokseen, siunasi jokaisen erikseen, Hetki on jäänyt lasten mieliin.

Ida oli seurakuntaihminen. Ovet olivat aina avoimet seurakunnan asioille. Kiitollisena seurakunta muistaa Idaa ja koko sisarusparvea. – Idan opetukset on antaneet elämäni pohjavireen, olen kiitollinen ihmisestä, joka sanoi minulle: Olen nähnyt Vapahtajan, enkelit minut kuoltuani noutaa.

Kiitoksella Anna-Liisa Happonen, pyhäkoululainen

Tällainen on minun Tuusniemeni

”Sinne minne tainta taitetaan, puu kallistuu”, on Vergilius sanonut mietelauseessaan. Minua on ”taitettu” hitaasti mutta vakaasti jo pienestä ihmisentaimesta alkaen Tuusniemen suuntaan, vaikka olenkin kasvanut ja elänyt koko 20-vuotisen elämäni Hyvinkäällä. Sukulaiset ja etenkin vanhempani ovat onnistuneet kallistamaan jaksottain runkoani Savoan – tosin kaikesta tuosta huolimatta juureni ovat toistaiseksi vankasti Etelä-Suomessa.

Kun kuului ”vaippakansalaisten kastiin”, matkustin vanhempieni kanssa Kojanlahteen niin usein kuin oli mahdollista. Etenkin kesälomat ovat saaneet sijansa muistojeni kirjoituksissa. Silloin tosin kesälomat saattoivat muuttua lähes painajaisiksi – ampieiset ja hyttysset, kesän varmat merkit, eivät sattuneet silloin olemaan parhaita ystäviäni. Nuo ötökät jäivät kuitenkin toiselle sijalle huomioissani aina, kun lähdimme Kojanlahden koulun rantaan uimaan. Odotin mahtavaa hiekkarantaa ja kuumia kallioita kuin lehmä kesälaitumelle pääsyä. Samoin tarinointi pappani ja mummoni kanssa kuuluu ehdottomasti lomamuistoihini. Silloin jopa postin hakeminen papan seurassa tuntui mukavalta seikkailulta – nykyisin se on vain päivän normaali rutiini.

Viime kesinä on oranssin värinen Kupla saattanut muuttua Tuusniemen asukkaiden kauhuksi, koska olen luultavasti onnistunut tekemään mitä epäuskoisimpia ”mokia” ajaessani tuolla autollani kapeita hiekkateitä pitkin. Hyttysten ja rantahietikoiden sijasta huomioni kiinnittyy nykyisin toisenlaisiin seikkoihin; olen melko hyvin tietoinen Kojanlahden erittäin mutkikkaista hiekkateistä ja niiden vaaroista. Teiden mutkikkouden olen oppinut paitsi ajaessani autolla myös lenkkeillessäni ”henkiihieverissä” kesän helteisinä päivinä. Tosin olisi ehkä lukuisia muitakin helpompia tapoja tutkia maaston pinnanvaihteluja ...

Liikkuessani teitä ja polkuja pitkin opin kuitenkin omalla tavallani pitämään luonnosta, sillä kaupungissa asuessani tuo kaikki on lähes mahdotonta. Luonnon rauhoittavan merkityksen olen huomannut ampuessani jousellani silloin, kun aurinko laskee. Kun aurinko hiipuu hiljaa nukkumaan, nuoli lentää yleensä määränpäähensä. Minun ei tarvitse ajatella valmentajan neuvoja tai henkistä valmentautumista, vaan nuoli tottelee aurinkoa. Se on luonnon mystiikkaa.

Hautausmaa on paikka, jossa leijuu rauhallinen ja lämmin henki. Tuusniemen hautausmaa on myös paikka, jossa lepää mummojeni ja ukkieni lisäksi monia muita lähimmäisiäni. Jouluna hautausmaa on eräs kauneimmista paikoista, joita tiedän. Kynttilöistä hehkuu omaisten rakkaus vainajiin, kynttilän lämpö on tosin sanaton ele. Kynttilän lämmön avulla luultavasti viestimme ne sanat lähimmäisillemme, joita olisimme tahtoneet aikaisemmin sanoa.

Tuusniemi-viikon tapahtumat kesäisin luovat varmasti merkittäviä muistoja niin kunnan asukkaiden kuin lomalaistenkin mieliin. Tapahtumissa on usein sellaista elämää, jota nykyisin tarvittaisiin enemmänkin – ne yhdistävät ihmisiä. Tapahtumat syntyvät vain lujalla yhteistyöllä, jota varsinkin nykyisin pitäisi vaalia. Työ ei ole helppoa, mutta varsin antoisaa se on – joskus tuntuu, että yhteistyö on katoava luonnonvara. Sellaista täytyy suojella!

Kärpäset, luonto ja muistot ovat päällimmäisenä pakassani, kun ajattelen Tuusniemää. Mikä on suhteeni kuntaan tulevaisuudessa, sitä en voi tietää. Mutta jos mietelmä ”Sinne minne tainta taitetaan, puu kallistuu” on totta, luulen, että Tuusniemi saa tästä puun rungosta ainakin pari vasemmanpuoleista oksaa!

Marja Poutiainen
Hyvinkää

Tapio Räsänen

SYKSYSTÄ JOULUUN

Lähtöä oli valmisteltu koko kesä. Oli oltu pääsy kokeissa, oli käyty kuulemassa tulokset, pisteitä oli tarpeeksi, poika oli päässyt oppikouluun. Hankittiin sininen kernitakki, ompelutettiin kylän räätälistä pusero. Oli saatu hankituksi ensi kortteeri koulupaikkakunnalta äidin sukulaistalosta. Valmistu oli. Poika itse alkoi jännittämisenä, josta ei voinut kellekään kertoa. Keväiset kansakoulutoverit olivat kaikonneet kukin suunnilleen, ja pitkän matkan takia heitä ei voinut tavata. Poika teki lähtöään yksin. Jonnekin pois, ja kauaksiko aikaa, ei hän osannut ajatella. Mutta kaikki siellä pelotti. Vain koulun hän jo tunsi.

Syyskuussa ajettiin isän kanssa pitkältä tuntuva linja-automatka. Sanottiin että se oli jotain kuusikymmentä kilometriä mutta tuntui paljon pidemmältä. Linja-autossa jäätiin kirkolta keltamultaisen talon luo, melkein sama kuin kotona.

Isä jätti hänet sinne tavaroineen korkeaan kolkkoon huoneeseen. Sen seinässä alareunassa oli kiiltävä musta paneli ja seinällä ruskeat tapetit, joissa oli ruskeita väkisiä vinoissa riveissä. Samassa huoneessa asui talon aikuinen poika, joka vain katsoi eikä puhunut mitään. Keittiön nurkassa kyyhötti pieni kumarainen mummo. Kamarissa asui emäntä, ja yhdessä kamarissa kaksi talon tyärtä.

Koulussa pieni nutturapäinen nainen neuvoi mitä piti ostaa, kirjoja ja vihkoja, muistutti koulujärjestyksestä, tupakanpoltosta ja ettei koulun pihalta saanut poistua välitunnilla. Pihalla huudeltiin ensiluokkalaista monneiksi, poika kuuli ensi kertaa sen sanan. Jossain tuon ison joukon keskellä oli kaksi entistä kansakoulutoveria, jotka olivat päässeet tänne edellisenä vuonna, mutta he vain olivat jossain, eikä poika erottanut heitä.

Oli turvallista tulla kotiin ensi kertaa. Tuttu tupa, tutut tuoksut, oma sänky. Oli siivottu ja leivottu. Äiti kyseli tarkkaan mitä oli tapahtunut, ja tuntui olleen huolissaan. Isä ja sisko kuuntelivat sivusta. Pojasta kotona oli jotenkin juhlallista kun hän tuli, osaamatta oikein selittää miksi. Mutta pian tuli taas lähtö, ja kurkkua kuristi kun tuttu harmaa sauna lakkasi näkymästä.

Huonetoveri oli kuin ei olisi nähnytään vähän väkisin hänen huoneeseensa tungettu otusta. Simo oli käynyt keskikoulun ja kävi rakennustöissä. Äiti oli kertonut pyytäneensä Simoa neuvomaan pojalle kieliä, mutta Simo oli jyrkästi kieltänyt.

Oli ensimmäiset kokeet, seuraavat kokeet, koulutoverit alkoivat vähitellen tulla tutuksi. Samaa matkaa koulutiellä kulki samanluokkalainen poika, jonka kanssa pian oltiin ystäviä.

Lumen tultua maahan pestiin monneilta kasvot, joiltain jopa monta kertaa. Opettajat eivät ehtineet valvoa tai eivät välittäneet. Mutta onneksi rääkkääminen loppui siihen.

Poika kuuli että oppikoulu päättyisi päivää ennen kuin kansakoulu. Hän tiesi voivansa mennä entisen kansakoulunsa juhliin.

Kansakoulu oli uusi rakennus, otettu käyttöön sinä syksynä ja poika astui sinne ensi kertaa. Lakatut lattiat, siististi maalatut seinät, seinillä voimistelutelineet ja jopa uudet kiiltävät pulpetit! Oppikoulussa istuttiin kahden vanhoissa kolhuisissa pulpeteissa. Tuolla ovat kaikki entiset toverit, Martti, Pekka, Tero ja Juhani, omat luokkalaiset. Mutta heitä oli vaikea erottaa, kun juhlan vieraat olivat salin takaosassa.

Martin sentään hän näki, Martti oli näytelmässä peikkona, joka sai saaliiksi suden, ja hoki:

- Suten lihaa, suten lihaa.

Eikö se ollut d:täoppinut. Tai olihan se kokeissa kerran kuiskannut että hengittääkö perhonen kituksilla.

Pulsa tyttö, jonka poika muisti olleen kolmannella luokalla, esitti lumiukkoa, jolla muka oli nuha, mutta ei ukko muistanutkaan yskiä pitkään aikaan, kun välissä piti puhua. Koulun kuoron laulu oli hirveätä kuultavaa. Kaikki kun sinne vietiin väkisin määkimään kukin äänellään, opettaja vispasi käsillään aina samaa kuviota, ylös, alas, sivulle lenkkiä, samalla lailla oli laulu mikä hyvänsä. Poikaa huvitti. Samanlaista se kai oli ollut heillä oma ohjelma, mutta onneksi siellä ei ollut vanhempia katsojia. Opettajan hermot pitivät vain vaivoin, kun oppilaat alkoivat jo avata pussejaan, poika tiesi että siinä oli aina omena ja pulla, sitä hän ei nyt saisi, eikä ollut tullut hakemaankaan.

Juhlan loputtua hän yritti tavoittaa omia luokkalaista, mutta joukon seassa kaikki katosivat jonnekin. Vähän pettyneenä hän lähti kotiin. Metsätielle tuli tuttuja koululaisia, muttei yhtään samanluokkalaista. Hän yritti kolmen pojan seuraan, mutta he puhuivat vain omia juttujaan ja väistivät häntä. Erikseen kulki kaksi tyttöä, jotka jättäytyivät tiellä heidän taakseen. Lopulta hän kulki yksin sinisessä hämärässä. Hän muisteli miten vuosi sitten oli tultu hevosella kello aisassa, koko perhe, hänen juhlaansa. Isä oli koulun johtokunnassa, ja tärkeältä tuntuivat kirjeet joita opettaja lähetti hänen mukanaan. Nyt hän kulki yksin, hieman hämmäntyneenä. Syksy oli ohi, numerot olivat hyvin, Simo oli outo, mutta mummu ystävällinen kun häneen tutustui. Puut olivat lumihuurteessa ja sininen hämärä syveni. Oli kuin olisi jo jouluaatto.

"Koskaan ei tarvinnut jättää lapsia arestiin"

90 ikävuodesta huolimatta Jenni Miettinen seuraa aikaansa, televisiuutiset tulee katsottua joka päivää. Ja muisti hänellä on erittäin hyvä.

Velvollisuudentunto isänmaata kohtaan ja rakkaus lapsiin saivat Jenni Miettisen valitsemaan elämänurakseen opettajan ammatin. 90 ikävuodesta ja kuulon heikkenemisestä huolimatta 20. 11. 1905 syntyneellä Jenni Miettisellä ajatus juoksee kirkkaana: hän seuraa säännöllisesti maailmantapahtumia ja entiset asiat ovat hyvässä muistissa. Jenni Miettinen tuli Tuusniemelle vuonna 1929, eläkkeelle hän jäi 1967. Vuosia opettajana kertyi 32.

Ylitorniolla syntyneelle Jennille elämänura oli selvä jo 16-vuotiaana, mutta kun ikä ei riittänyt Tornion seminaariin (ikäraja oli 18 vuotta), niinpä hän hakeutui aluksi Ylitornion kristilliseen kansanopistoon ja suoritti yksityisesti keskikoulun.

Tornion seminaarista opettajaksi valmistunut pohjoisen tyttö laittoi samanaikaisesti hakupaperit Kolariin ja Tuusniemelle, jonne oli 14 hakijaa. Ananias Happonen johdolla toiminut johtokunta valitsi Jennin ja saikin opettajan virkaan tunnollisen työntekijän.

– En päivääkään sairastanut, Jenni Miettinen toteaa. Ainoat poissaolot johtuivat siitä, että hän viipyi sairaalassa miehensä kuolinvuoteen äärellä.

– Jatkoseminaarissa olin -53, kun sanottiin, että siitä saa hyviä etuja.

Turulan vanhasta talosta uuteen kouluun

Aluksi koulua pidettiin vanhassa Turulan talossa, jossa oltiin viisi vuotta. Jenni Miettinen muistaa opettajia olleen

aluksi vain kaksi. Sitten koulua pidettiin kolmen opettajan voimin. Luokat olivat yhdysluokkia: 1-2 luokka ja 3-4 luokka muodostivat alakoulun, yläkoululaisia olivat 5-6-luokkalaiset. Oppilaita oli yli 100.

Kuinka paljon oppilaita Jenni lienee kaikkiaan opettanut?

– Vaikea sitä on laskea. Luokat olivat aika isoja, yli 30 oppilastakin.

Vuonna 1935 valmistui koulutalo, jossa toimii nykyisin ala-aste.

– Se oli hyvä koulu. Aina lämmin.

Koulunkäynti oli tietysti alkeellista nykyiseen verrattuna.

Matkat olivat pitkät, ei ollut koulukyytejä eikä koulu-ruokailua. Oppilaat kulkivat jalan jopa viisi kilometriä, talvella suksella, Pahkasaaresta asti tultiin kirkolle hiihtämällä.

Repuissaan he toivat eväät, voileivät ja maitopullot.

– Maito oli monta kertaa jäässä. Usein käskin oppilaat omaan keittiöön ja annoin kuumaa teetä. Opettaja myös asui koululla Turulan vanhassa talossa.

Asunnon lisäksi opettajalla oli koululla oma kasvima. Kesälomalla hänen käydessään kotipuolella, oppilaat hoitivat sitä. Ei sentään ollut omaa lehmää, kuten joillakin opettajilla.

– Sanni Laineella (Ilmari Laineen puoliso) oli yksi lehmä. Ilmari Laine meni sittemmin tarkastajaksi. Lehmän lypsy toki olisi Jenni-opettajaltakin sujunut, kuten kaikkien taloustöitten teko. Olihan hän ison talon tyttö ja kaikenlaisiin talon töihin perehtynyt.

Kun viestipataljoona 4 majaili sota-aikana Tuusniemellä, löysi Jenni elämäntoverin Pekka Miettisen ja uusiin naimisiin hän meni vuonna 1946. Edellinen vuonna 1931 solmittu avioliitto päättyi miehen kuolemaan vain kahden avioliittovuoden jälkeen. Välillä Jenni Horttanainen ehti olla leskenä kolmesta vuotaa.

– Oppilaat olivat tavattoman kilttejä, hyviä oppimaan. Ei tarvinnut pitää koskaan arestissa, en pyörittänyt tukasta, en lyönyt, on Jenni Miettisen yhteenveto 32-vuotiselta opettajantaipaleelta Tuusniemellä.

Tuolloin ei ollut erikoista, jos opettaja löi karttakepillä käsille.

– Kaikkia aineita opetin mielelläni. Uskontotunnilla piirsin aiheeseen liittyvän kuvan. Tarkastaja oli hyvin tyytyväinen minuun.

Vielä vuosikymmenien jälkeen oppilaat muistavat Jenni-opettajaa kiintymyksellä ja ovat pitäneet yhteyttä: viime kesänä hän, 89-vuotiaana, oli mukana vuoden 1954 eppujen luokkakokouksessa.

Jenni Miettinen on mielellään osallistunut oppilaidensa juhliin, jonne hän tulee odotettuna kunniavieraana. Ananias Happonen lapsista Lauri täytti äskén 70 vuotta, juhliissa sai tavata taas entisiä oppilaita.

Lottatyö ja kuorotoiminta lähellä sydäntä

Opettajan loma-ajat kuluivat kursseilla, Aleksis Kiven koululla Helsingissä Jenni Miettinen oli lomakurssilla kahtena kesänä. Lisäksi hän kävi kansalaisopiston keittiö- ja ruokakurssit, joita pitivät Enni Roininen ja Hilja Ruotsalainen Ohtaanniemiellä.

Kun kurssilaiset kerran olivat opettajia, laulaminenkin heiltä kävi, kuorolauluna tempaistiin ”Työ Suomen hyväks’ uhratkaamme”.

Suuvirttä on tullut veisattua yhdessä koulun kanssa 32 kertaa ja sen ajattelemisen tuo melkein kyneleet silmiin, mutta lempivirrekseen Jenni Miettinen kuitenkin kertoo ”Oi ihminen, mielees sä paina ...” jonka värssyt hän muistaa sanasta sanaan. Laulu onkin ollut rakas harrastus. Tästä saavutuksena on kirkkokuoron kultainen merkki. Pitkäaikaisen kuorolaisen johtajina ehtivät olla Kauko Mikkonen, Otto Huttunen, Aukusti Pasanen.

– Rouva Pasaselle tein suuritöisen liinan. Viimeksi johtajana oli Pekkarisen Olli, opettaja jolla on auktoriteet-

tia, hän oli hieno mies. Kun Olli saapui saliin yli 100 oppilaan eteen, ei kukkaan virkkanna.

Toinen lähellä sydäntä ollut harrastus oli lottatyö. Jenni kävi kolme lottakurssia, joita pitivät muonitus-, lääkintä- ja varusjaostot. 10 vuotta hän toimi lottien sihteerinä. Myös invalidityötä kohtaan hän on tuntenut kiintymystä toimien 20 vuotta Tuusniemen invalidien naisjaoston sihteerinä.

Eläkkeelle jäätyään on tullut matkustettua ulkomailla, Amerikassa ja Israelissa. Mutta Tuusniemi on kotipaikka, Jenni Miettinen vakuuttaa, että vaikka on syntyjään pohjalainen, hän on tykännyt olla Tuusniemiellä.

Jenni Miettinen seuraa yhä aikaansa, televisiota tulee katsottua joka ilta. Mitä mieltä hän on Euroopan unionista?

– Minkä tähden Suomen kansa hajjautuu? Paavo Väyryset ja muut meijät EU:hun äänesti, Jenni ihmettelee.

Kun iäkkäälle, kunnioitetulle opettajalle tekee peruskysymyksen, mikä sai ryhtymään opettajaksi, saa vilpittömän vastauksen:

– Rakkaus lapsiin.

Leena Kononen

avusti Anna-Liisa Happonen

MEIDÄN KOTI

Meidän koti on kiva. Meillä on Junnu-koira. Se uskoo aina käskyjämme. Meidän kodin piha on siitä hyvä, että siinä on ranta ihan lähellä. Me rakennamme taloa Kotaniemeen. Siellä asuu minun ukkini. Ukin pihassa on koiratarha, siellä on minun Roosa-koira ja isän ja ukin yhteinen Taru-koira. Roosa on vielä pentu. Se riehuu. Isä on käyttänyt sitä metsällä. Se ajoi jänistä kolme minuuttia. Se on kiva koira. Minun äitini ja isäni ovat myös kivoja.

Ville Leinonen
3. luokka

Kotini on Suomessa

Minä asun Suomessa järven rannalla rivitalossa. Siellä kasvaa paljon puita ja niissä on kiva kiipeillä vaikka joskus käykin vähän hullusti. Kerran kun putosin puusta jouduin lääkäriinkin. Suomessa on paljon sairaaloita ja hyvät lääkärit.

Järvissä on mukava uida ja syksyllä on kiva tehdä puroja. Suomessa on myös paljon kouluja ja hyvät opettajat. Suomessa on oma hyvä presidentti Martti Ahtisaari. Suomella on oma hieno siniristilippu. Suomen vaakunassa on hieno leijona. Suomen pääkaupunki on Helsinki siellä on eduskuntatalo ja kaikkea muutakin.

Minulla on kaksi koiraa. Suomessa on todella monia koira ja eläinlajeja. Suomen metsissä on kiva käydä marjassa tai sienessä. Suomessa on todella paljon metsiä järviä ja kaupunkoja. Suomessa on hyvät lait. Minun siskoni on ollut ehdokkaana eduskuntavaaleissa.

Kesällä Suomessa on paljon kukkia marjoja pensaita ja puita. Suomen vaarallisim eläin on anpiainen tai kyy. Suomessa on paljon kirjastoja joista voi lainata kirjoja jos haluaa. Suomi on itsenäinen maa. Suomessa on noin viisi

miljoonaa ihmistä. Suomessa sataa paljon ei siis ole mikään vesipula. Suomessa on paljon kauppia joista voi ostaa karkkia ja vaikka mitä. Suomi on ehdottomasti paras maa.

Jonne Mikkonen

kirkonkylän ala-aste 3. lk

Ajattelen isänmaatani

Suomi on kotini, isänmaani. Lämmin, kaunis, turvallinen. Kotona on iloa ja surua. On mukavaa saada tehdä kaikkea vapaasti. Ei ole vanki. Ajattelen isänmaatani, kukkaketoja, niittyjä, iltaruskoa ja auringonlaskua. Se on elämää. Rakastan isänmaatani ja ajattelen sen parasta. En heitä roskia en saastuta. Suomessa olen iloinen ja onnellinen.

Jotkut tekevät isänmaahan pahaa. Se ei ole oikein. Minä en pidä niistä. On hauskaa saada nauttia elämän iloista, niityistä, metsistä, suuresta salosta ja jopa vuoristakin.

Eläimet ovat hauskoja. Harakat, varikset kaikki linnut armahat. Ajattelen mitä isänmaa omistaa. Kauniin valkoisen lipun ja osan maapallosta. Suomi omistaa syksyn, talven, kevään, kesän, vuoret, metsät, eläimet, iltaruskon kauniin. On hauskaa omistaa vaakuna leijona ja miekat kauniit.

Täällä on rauha, ei ole pahaa sotaa, siitä minä olen onnellinen. Vaikka on täällä työpaikkapula yritetään nauttia jokaisesta päivästä. Minusta syksyllä on kaunis iltarusko. Eikä auringonlaskussakaan ole mitään vikaa.

Tämä kaikki on isänmaani aikaansaannosta. Minä nautin siitä hyvin paljon. Tämä on paras maa mailmassa. Elämä on vapaata.

Tuija Hirvonen

kirkonkylän ala-aste 3. lk

*Ylä-Karjala Ollessani karji: M.H.lla Kaulin Kerrottiin
tarinoita Hannu Hyrkäsistä*

Savon ja Pohjois-Karjalan rajamailla asui kaksi- ja kolmekymmentäluvuilla talollinen Hannu Hyrkäs vaimonsa Joosefiinan kanssa. Pariskunnalla ei ollut lapsia. Talon nimi oli Kiikkukangas. Asuinrakennus oli vanha. Tupa oli tavattoman suurikokoinen, kaksi kamaria, porstua ja visti.

Sijaintinsa ja kokonsa vuoksi oli Kiikkukankaalle useinkin talvisin majoitettu runsaasti savottalaisia. Kerrottiin, että eräänä talvena oli Kutvelo-Jannelta kadonnut tähän suureen tupaan takareki, jota hän oli yönseutuna korjannut. Reki kuitenkin löytyi keväällä, kun naiset tekivät tuvassa suursiivousta.

Eräänä lokakuuisena iltana laski Hannu mujeverkot lähes peninkulman päässä sijaitsevaan Pyttyjärveen. Hänellä oli tarkoitus yöpyä laavussa rakovalkean äärellä, mutta piippua sytyttäessä putosi ainoa tulitikkulaatikko järveen ja kastui. Kun tulentekoon ei ollut mahdollisuutta, päätti Hannu yöpyä lähellä sijaitsevassa Luolakallion luolassa. Hannun ryömiessä luolaan, kuului luolan perältä tuhaus. Kun mies perääntyi, ilmestyi hänen eteensä suurikokoinen karhu. Silmätysten siinä nyt uroot seisoivat. Hannulla oli pyssy ojennettuna karhua kohti. Olisi siinä helppo saalis, kävi ajatus miehen päässä liipasinsormea vaistomaisesti nykien, mutta se sopimus, en ammu - murhahan se olisi, jos

R a s v a p u u r o

Majassa oli
Talolla oli noin 5-6 km:n päässä Petrapuron varrella niittypalsta. Puronvarsi niittyineen oli vehmasta aluetta. Se kantoi nimeä Lemmenlehto. Mistä tuo nimi lienee juontanut alkunsa, siitä ei ole tietoa, mutta enteellinen se ainakin oli. Niityllä oli Heinämaja. Se oli rakennettu paksuista pyöreistä hirsistä. Siinä oli tuohikatto, riihenuunia muistuttava kiuas, makuulaverit istumakorkeudella kahdenpuolen, maapermanto. Peräpäädyssä oleva pieni 4-ruutuinen ikkuna täydensi hienosti majan kokonaisilmettä.

Hannu oli energinen, erittäin sitkeä, jopa ylirohkea mies. Häneen oli tehostuneesti kasaantunut kaikki urospuolisen vaeltajan ominaisuudet, niin hyvine, kuin huonoine puolineen. Niinpä Hannulla olikin tapana työntää nokkansa joka paikkaan ja joutui sitten aina vaikeuksiin.

*Rakennus
vuoksi*
Kerronkin nyt eräistä Hannun kommelluksista: Hannu oli himometsästäjä. Metsästys oli hänelle jopa tulonlähde, osa-ammatti. Hannu oli kaatanut monenmonta karhua, mutta nyt meinasi käydä huonosti. Hannu oli lintumetsällä Muje-Ollin kanssa, kun he yllättäen kohtasivat karhun. Hannu ryhtyi vaihtamaan täyteistä haulikkoonsa, jolloin Olli hätähtyneenä; älä ammu, se tulee päälle. Jos sinä ammut karhun, niin minä ammun sinut. Hannu ampui karhua ja silloin karhu tuli ryöppynä päälle. Hän ehti vain ärjäistä sille, että tuleppas, niin lyön sinut korvista petäjäjän. Uhkaus ei tehonnut ja niin alkoi vimmattu taistelu, kahden erämaan valtiaan välillä. Pyssykin siinä särkyi. Muje-Olli tunnetusti arkana miehenä säntäsi karkuun ja apua hakemaan. Hannu kamppaili yksin henkensä edestä, päänahkakin oli jo silmillä. Viimeisillä voimillaan hän työnsi puukkonsa kahvoineen karhun kylkeen ja heittäytyi sitten kuolleeksi. Kun Olli apujoukkoineen palasi paikalle, löysivät he Hannun kuolleen karhun alta henkitoreissa.

Karhun raatelemisen jälkeen makaili Hannu viikkotolkulla Nurmeksien sairashuoneella. Päänahkakin oli ommeltu entiselle paikalleen kallon suojaksi. Nyt oli aikaa miettiä elämänarvoja uudelleen. Niinpä Hannu päättikin pehmentää elämisen tyyliään. Hän teki sopimuksen "Metsänhaltijan" kanssa, että jos karhut antaa hänelle rauhan, niin ei hänkään hätyytä karhuja. Tyydynpään pienempään riistaan.

et hyökkää, sopimus mikä sopimus. Varsinkaan kun karhut eivät olleet sopimusaikana kajonneet Kiikkukankaan karjaan, vaikka naapureitten karjoja olivat veroittaneetkin. Tuokion kahdella jalalla seistuaan karhu pyörähti ympäri ja pakeni nopeasti metsään. Hannu ei kertonut tapahtumasta vuosikymmeniinkin kellekään.

Kolmekymmentäluvun puolivälissä eräänä marraskuuisena päivänä Hannun ollessa oravametsällä, Joosefiina, seurattuaan jo jonkin aikaa Piika-Maijaa, teki hänelle arkaluontoisen kysymyksen, et suinkaan sinä Maija ole raskaana? Kyllä minä olen, vastasi Maija Herranen aika-kenelle? Isännälle. Meidän Hannulleko? Niin - Hannulle.

Kiikkukankaan talossa oli tämän jälkeen jännittynyt ilmapiiri. Tuntui, että russakatkaan eivät uskaltaneet tulla seinähirren raoista ulos. Puheoikeus oli ainoastaan Joosefiinalla, joka tunsu itsensä syvästi loukatuksi ja häpäistyksi.

Eräänä iltana Joosefiina sai itseensä sen verran voimia ja malttia, että pystyi rauhallisesti kysymään Hannulta, että kerroppas nyt aivan yksityiskohtia myöten, miten kaikki tapahtui. Kuinka sinä hurskas mies voit tuollaista tehdä? Hannu kertoi: Kun siellä Lemmenlehdon Heinämajalla olimme kesällä Maijan kanssa heinätoïssa, oli sateinen päivä, niin minä lämmitin Majan. Kun kiukaan alla oli hyvä hiillos, sanoin Maijalle, että tuossa paistuisi vaikka rasvapuuro. Etköhän tee vaihteeksi rasvapuuroa. Puuron paistuttua kävimme sitä syömään majan laverilla puuropata välissämme. Syötyämme katsoin Maijaa silmiin ja sanoin, että tuskin koskaan olen syönyt näin hyvää rasvapuuroa, kuin nyt. Maija suorastaan säteili ja niin minä lankesin viettelemään Maijan. Vahvalta mieheltä pääsi itku ja se tuli sielun syvimmistä sopukoista. Hannu pyysi anteeksi Joosefiinalta ja Maijalta ja lupasi hoitaa tämän asian niin hyvin, kuin se on tässä tilanteessa mahdollista.

Seuraavana aamuna Hannu lähti halki metsien, kinttopolkuja ja pitkospuita myöten, pyssy ja oravakoira mukanaan, kohti Mujejärven kylää. Siellä asui joutomies, renki-poika Jouni Haatala. Jounilla ei ollut omaa kotia. Tavoiltaan hän oli aivan kelpo mies, oli ollut Hannullakin töissä. Mitä miehet sopivat, siitä ei ole tietoa.

KAUPPIAS AAPELI

Noin neljä vuosikymmentä vaikutti Tuusniemen ja Vehmersalmen rajamailla, Salonkylässä, kauppias Aapeli. Hän hoiteli kyläkauppaa ja pientä maatilaa emäntänsä Saaran kanssa. Vaikka Aapeli oli kauppias, senaikainen liikemies, ei kiire vielä ollut repinyt hänen hermojaan.

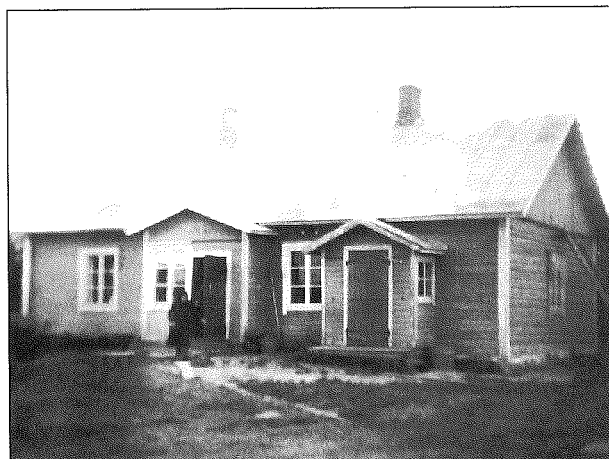
Eräänä kevättalven aamuna neuvoi Aapeli renkiään Mikkoa: – Hae tänä päivänä pellon takana olevat halot liiteriin ennen lumien sulamista.

Mikko arveli mielipiteenään, että oli kova hankikeli, joka voi vahingoittaa Vilkas-ruunan jalkoja. Tämän kuuli myös emäntä Saara ja kielsi siltä päivältä halonajon.

Ruokalevon maattuaan Aapeli kehotti Mikkoa hakemaan ne halot Saaran tietämättä. Niin Mikko teki työn ja oli laittamassa Vilkas-ruunaa talliin, kun Saara-emäntä huomasi, että hevoson jalasta tulee verta. Tästä seurasi miehille, etenkin Aapelille, puhuttelu, joka kesti jo kolmatta päivää. Yöt nukuttiin kyllä rauhallisesti, mutta aamulla asia otettiin uudelleen käsittelyyn.

Kolmannen päivän jo tullessa iltaan ja kun asiaa ei ollut Saara-emäntä vielä unohtanut, tuli Aapeli piilossa olevan renkinsä Mikon luo tallin nurkan taakse ja varmisti vielä katseellaan, ettei emäntä kuule ja tokaisi Mikolle: ”Juutas kaikkiaan”. Unohtuihan asia tietenkin aikanaan, mutta olisiko Aapelin hermot rasittuneet sen verran, ettei näinä päivinä kylän pojat saaneet kaupasta tupakkaa. Aapeli vain katsoi poikia silmälasiansa yli ja sanoi: ”Mittee työ sillä tietä.”

Sota-ajan päätyttyä politiikka tuli sivukylillekin ja missäs niin hyvä oli puhua siitä kuin kyläkaupassa. Iltapuhteella

Aapeli Juutilaisen kaupparakennus Salonkylässä. Kaupan ovi oikealla. Kuva otettu -50-luvulla. Kuva: Otto Juutilaisen.

kun miehet kokoontuivat kauppapuotiin vaalien edellä, syntyi siellä jopa kiivaitakin mielipiteiden vaihtoa. Näitäkin Aapeli tasoitteli, pisteleksen siellä välissä: ”Mittee tuota politiikankaan kanssa rähisö.”

Myös alkoholin käyttö oli Aapelilla vähintäänkin kohutuullista. Kun Kallaveden selällä kaupan rahtimiehet ja hevoset vedättivät tuulessa ja tuiskeessa kaupan tavaroita, tuli kauppias luvanneeksi miehille kotiin päästyä pienet ryypyt. Ja lupaus piti. Kun tavarat oli purettu kuormista, otti Aapeli viinapullonsa ja tiputti sokeripalaan siitä ja antoi jokaiselle miehelle osansa.

Kuusikymmenluvun alussa poistui Aapeli keskuudestamme ja kaupastaan.

Otto Juutilainen

Mujejärvellä käynnin jälkeen oli Hannulla asiat ihmisten kanssa selvitetty, mutta omatunto ei antanut miehelle rauhaa, sisällä muistutti jokin toistamiseen. Hyvältä tuntui se, että Maijan tuleva lapsi, jossa virtaa hänen vertaan ja hänen geenejään, perii Kiikkukankaan, mutta Luojaan kanssa on asia selvittämättä, eikä hän siihen yksin pysty.

Joulun alla lähti Hannu suuren taakkansa kanssa vanhan eläkepäiviään viettävän rovastin juttusille. Hän oli tuttu rovastin kanssa ja piti rovastista ja hänen saarnoistaan. Rovasti ja Hannu menivät hiljaiseen nurkkakamariin. Siellä kaksi raavasta miestä pohti ihmiselon monimutkaisuutta ja ihmisen suhdetta näkymättömään ohjaajaansa. Miehet viipyivät nurkkakamarissa niin kauan, että ruustinna joutui keittämään kahdet kahvit heille jouluksi varaamistaan pula-ajan niukoista kahvivaroista.

Niin, mitä lie Mujejärvellä sovittu. Jouluna vietettiin Kiikkukankaalla Maijan ja Jounin kihlajaisia. Pula-ajasta huolimatta pöytä oikein notkui herkuista. Oli kinkkua, metsopaistia, rusinasoppaa, riisipuuroa, kahvia ja pullaa.

Onni Ryyänen

Hummanni hoi ennen ja nyt

Tämä oli Risto. Yksi niistä onnellisista. Pientilan ainoa hevonen joka sai jäädä kotiin silloin, kun maamme suhteet naapurimaihin olivat ajautuneet kriisiin ja viisikymmentätuhatta hevosta oli lähetettävä miesten kanssa maan rajoja puolustamaan. Sodassa hevonen korvasi vetojuhtana traktorin, huoltokuljetuksissa auton ja vielä tietömissä vaikeissa maastoissa helikopterin.

Risto, muiden kotiin jääneiden hevosten kanssa huolehti naisten ohjastamana, että pellot tuli muokatuksi ja poltopuut metsästä kotiin, myös naapureille. Ravasi kirkonkylään kättilöä noutamaan, onneksi lapsia syntyi myös sota-aikana. Joku tarvitsi aina myös lääkärin apua. Riston tehtävänä oli myös nakata kyydin tarvitsija jonnekin naapurikylälle, kun linja-autot ei talvella kulkenet.

Kun jatkosota venyi pitkäksi ja paikallaan olo siellä kaukana vieraalla maalla alkoi pitkästyttää, niin miehiä kuin hevosiakin oli aihetta pieneen kepposeenkin. Määrättiin kuormaston tarkastus. Sotilasmestari seisoi tallin edessä, ja ajomiesten tuli yksi kerrallaan esitellä ajokkinsa. Ensimmäisenä talutti kainuun mies suuren ruunan ja lähti kiertämään sotilasmestarin ympäri. Ruuna huomasi tilanteen tärkeyden ja nosti takajalan askeleen aivan mahan pohjaan kiinni, niinkuin paraatimarssissa konsanaan. Kyllä nauru silloin kelpasi kaikille muille, paitsi sotilasmestarelle. Tarkastus jäi sillä kertaa siihen.

Kun sota vihdoin loppui, päästiin rauhan töille, oli edessä valtavat urakat, oli raivattava uutta peltoa, saatava metsästä suuret määrät puuta ulos ja kaikessa oli ratkaiseva osuus suomalaisella hevosella, samoin jo vuosisatoja aikaisemmin.

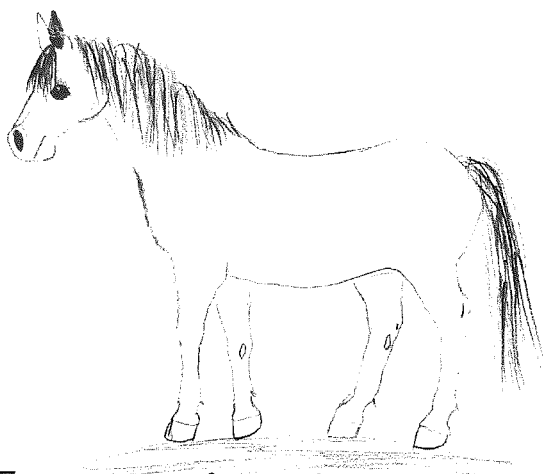
Hevonen peltotöissä Petäismäellä 1943, kuvassa Aune Pitkänen.

50-vuosikymmenellä alkoi ilmaantua traktori, joka pikku hiljaa syrjäytti hevosen pellolta ja parikymmentä vuotta myöhemmin metsästä. Suomen hevosen olemassa oloa synkisti vielä nopeasti lisääntynyt lämminveristen urheiluhevosten maahan-tuonti. Mutta eipä kotoinen hevosemme väistynytäkään. Meillä oli valmiina pitkälle jalostettuja juoksijasukuja ja niin alkoi ravi ja ratsastus, hevosen jalostus ja kasvattaminen.

Antti Pitkänen

Yllä olevassa kuvassa tuusniemeläinen hevoskasvattaja Toivo I. Smolander uskalsi jo parikymmentä vuotta sitten Helsingin Käpylään kilpailemaan ja toi kotikasvatilla voiton kotiin. Se ratsastuspuoli on sitten kokonaan luku erikseen.

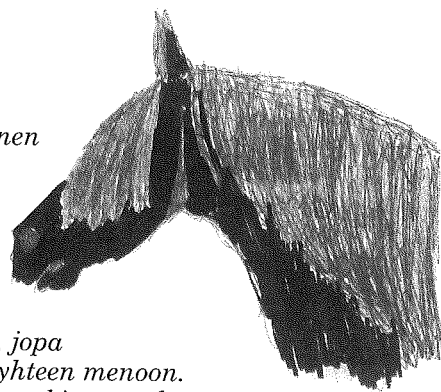
Hevonen ja minä

Kesällä on ihanaa,
nurmikolla ratsastaa.
Töminä pehmeän kuulainen,
tuo mieleen kaiken sen,
kun sinä synnyit maailmaan,
ihmeitä katsomaan.
Kun ratsastan tallille takaisin,
niin kuulen äänen sen,
äitisi siellä hörähtää hellästi tervehtien.
Se kesäpäivä on ain' muistoissain,
vaikka sinä häviäisit elämästäin.

Satu

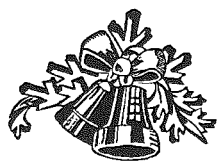
Hevonen & Minä

Olen ollut hevoshullu jo pienestä pitäen.
Nyt asun Kojanlahdessa ja meillä on
2 suomenhevosta.
En tiedä miksi pidän hevosista,
ne vain ovat niin ihania.
Olen ollut kahtena kesänä hevosleirillä.

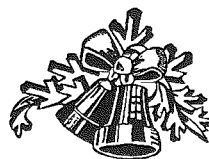

Suomenhevonen
on ollut
työhevonen
entisinä
aikoina.
Se on
uurastanut
pitkiä päiviä, jopa
kuusi tuntia yhteen menoon.
Suomen hevonenkin on rakentanut
isänmaata.

Tiia Antikainen 9 v.

Joulun viehätys

Suuret lumihiihtaleet putoilevat hiljaa maahan, tai-
vaalla tuikkivat tähdet. Lumi on kietonut luonnon
valkoiseen vaippaansa, kuusen oksat notkuvat pai-
navan taakan alla verkkaisesti. Aitan katolla on
puolen metrin paksuinen lumikerros, nurkan luona
vilahti jotakin punaista.

Pienenä tyttönä joulua tuli odotettua lahjojen
takia. Oli ihanaa rapistella tonttuaiheista paperia,
sotkeutua nauhoihin ja löytää sisältä jotain muka-
vaa, vaikkapa karkkia tai kirjan. Lahjoihin perustui
se kihelmöivä jännitys, joulun tunnelma. Koko
aattopäivän odottelin perhosiä mahan pohjassa,
mitä ilta tuo tullessaan.

Näin isompana eivät lahjat enää näyttele suurin-
ta roolia, muusta on tullut tärkeämpää. Itse juhla-
päivän valmistelut ovat omiaan luomaan tunnel-
maa: piparkakkujen ja joulutähtien leipominen,
siivoaminenkin ja lahjojen osto sekä ennenkaikkea
niiden tekeminen itse. Jo lokakuussa saattavat
neulepuikot heilua ahkerasti kaulaliinan kimpussa,
on mukava näperrellä omin käsin jotain kivaa jou-
luksi, rauhoitella ajatuksia tulevaan juhlaan.

Joulukuusen hakeminen on tarkkaa puuhaa, puu
ei saa olla liian iso eikä pieni, leveä eikä kapea.
Oksien täytyy olla juuri oikeissa paikoissa, muuten

ei kelpaa. Neulasten laadun on oltava täydellinen ja
rungossa ei saa olla mutkia. Joskus täytyy käydä
montakin kertaa metsässä, kun ensimmäinen retki
ei tuota tulosta.

Aattoamuna odottaa mieluisa puuha, kuusen
koristelu, perinteisesti jouluun kuuluva asia. Kuun-
nellaan joululauluja, rauhoitutaan. Kaapista käy-
dään hakemassa piparkakkuja. Joulukuun toisten
muistamista, lähetetään roppakaupalla kortteja ja
viedään naapurille kukka. Hyasintin tuoksu on
tunnelmallinen, niitä saa olla monta, että koko
huone tuoksuu joululle.

Linnuille viedään jyviä ja syöttöpaikan viereen
kyhätään lumiukko, koivun oksasta tehdään sille
hymyilevä suu. Ikkunasta taideteosta kelpaakin
katsella herkullista joulupäivällistä syödessä. Pöy-
tään kuuluvat piirakat, porkkanalaatikot, riisipuuro
ja monet muut herkut, niistä täyttyy nopeasti vatsa
lukuisten muiden naposteltavien jälkeen. Illalla käy-
dään joulusaunassa, vihdotaan kesällä valmiiksi
tehdyillä vastoilla, rentoudutaan. Ei ajatella tylsiä
asioita. Saunan jälkeen jaetaan lahjat ja kiitellään
kovasti. Hyvällä tuurilla voi nähdä punaisten lakin
ja hymyilevät kasvot ikkunan takana.

Anne-Maria Nupponen

Kuvataiteilija **Risto Kolari**

Maaseudun tuntojen tulkki

Kesän jälkeen syksy on syönyt maisemasta värit. Puut ovat varistaneet lehdet helmuksiinsa, tuuli ajaa taivaalla tummia sadepilviä. Ne muuttamat maanviljelijät joita kyläkuvassa vielä näkee kääntävät kynnöstä mustalle mullalle. Viillot ovat tummia ja syviä. Harmaus ahdistava ja lohdutonkin sellaiselle joka ei syksystä vuodenaikana välitä. Näkymä on kuin tuusniemeläisen kuvataiteilija Risto Kolarin tauluissa. Pysähtynyt ja odottava.

Risto Kolari teki elämäntyönsä kotikylässään Tuusniemen Kosulassa. Sen ihmiset ja elämäntunnot heijastuivat vahvoista töistä, joissa siveltimenvedot ja värit puhuivat loppuaikoina enemmän kuin selkeästi tunnistettavat muodot.

Jokainen taiteilija on kiinni asuinympäristössään. Koettu nähty ja eletty heijastuu töihin silloinkin, kun niiden aihe tulee kaukaa oman ympäristön ulkopuolelta. Riston maalauksissa kuvastui usein huoli omasta elämänpäiiristä ja sen säilymisestä. Värit olivat tummia ja voimakkaita kuin kynnöspellon multaviilu, mutta niissä oli kaiken aikaa kuitenkin myös vahvuutta ja toivoa.

Alkuajkojen töissä, selkeissä kirkasvärisissä maalauksissa, oli myös herkkyyttä ja puhdasta valoa, talvimaaisemien avaruutta, pelloilla ja rakennuksilla töitä tekevien miesten varmuutta ja voimaa. Niistä heijastui nuoren ihmisen usko tulevaisuuteen.

Samassa kylässä yhdessä eläen ja työtä tehden juttelimme usein kokemastamme. Risto tuskailli usein kuinka vaikeaa on kertoa tarinoita kuvina, miten hankala välittää muille omia sisäisiä tuntejaan. Miten lähellä on aina väärin ymmärtämisen mahdollisuus, myös niiden taholta joiden tulkina kuvataiteilija toimii. Siitä huolimatta täytyi jatkaa

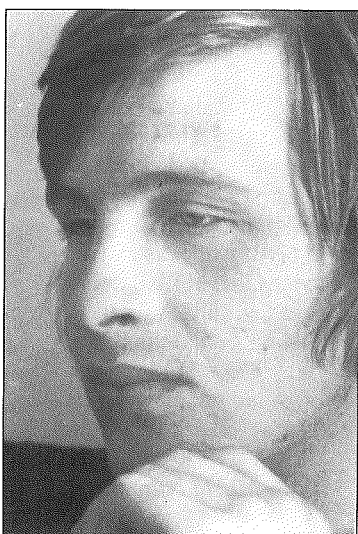
Riston taiteilijan uralla oli myös valoisia hyviä hetkiä.

Nämä tunnot näkyivät töissä. Mieleeni on jäänyt erityisesti kaksi maalausta joitten valmistumista seurasin läheltä. Toinen on Tuusniemen kirjastossa esillä oleva ”Moottoripyöräilijä” ja toinen kunnan omistama punasävyinen työ ”Afrikka”. Molempien töiden valmistumisaika oli Ristolle iloa.

Pistäydyin muutamia kertoja töiden valmistumisen aikoihin Kosulan lakkautetulla koululla missä Risto maalaasi. ”Moottoripyöräilijä” oli silloin melkein valmis. Risto kertoi yrittävänsä vangita työhön nuoruuden rohkeutta, unelmia ja voimaa, joka tulee esille niin väreissä kuin maalauksen tunnelmassa. Mielestäni hän onnistui pyrkimyksissään. Moottoripyöräilijän hahmo on vahva ja dynaaminen. Työtä katsellessaan miltei kuulee moottorin äänen ja näkee maalauksen hahmon lähtevän matkalle jonnekin, kenties tulevaisuuteen, jonka vain taiteilijan silmä näkee.

”Afrikka” valmistui seitsemän vuotta myöhemmin. Myös siinä on pääväreinä lämmin punainen, mistä pyramidien mustat hahmot kohoavat esiin. Työ hehkuu ja säteilee, se on kuin muistikuva jostakin etäisestä täysin kotikulttuurista poikkeavasta. ”Afrikassa” Risto Kolari on irtautunut kotiseudustaan. Tummasävyisten peltujen avaruus on hetkeksi unohtunut. Tilalle on tullut välähdys tulta ja valoa. Työn tunnelma kantaa ihmiskunnan historiassa tuhansia vuosia taaksepäin, kenties niille seuduille mistä ihmisen syntyhistoria kerran vuosimiljoonia sitten alkoi.

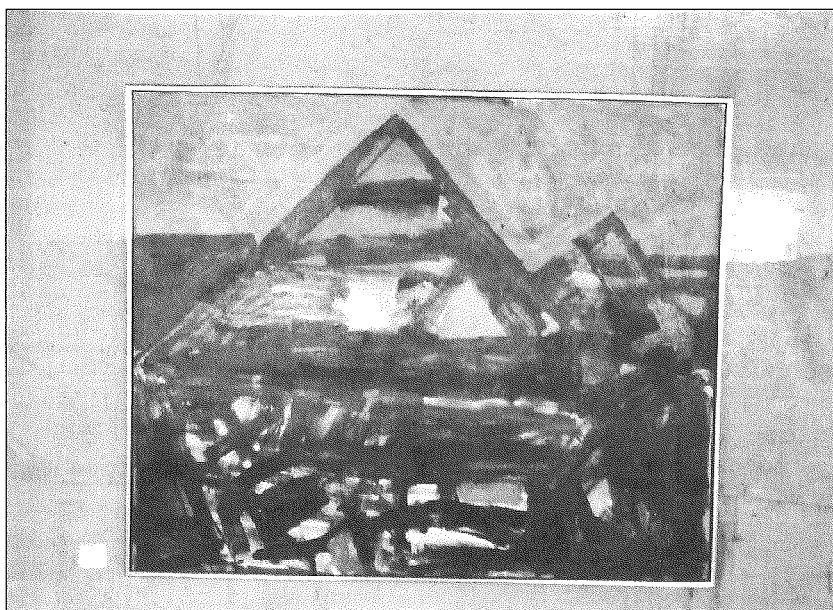
Kuusi vuotta ”Afrikan” jälkeen taiteilijan itsensä oli aika lähteä. Kuvataiteilijan töistä katosivat värit. Jäljelle jäi lopulta pelkkä musta. Vain kerran niissä välähti vielä heikko hehku, valo, joka oli jo sammumassa. Ystävän kanssa tehty matka Firenzeen Italiaan tuotti herkkiä töitä joissa matkan tunnelma ja maisemat ovat katsojan

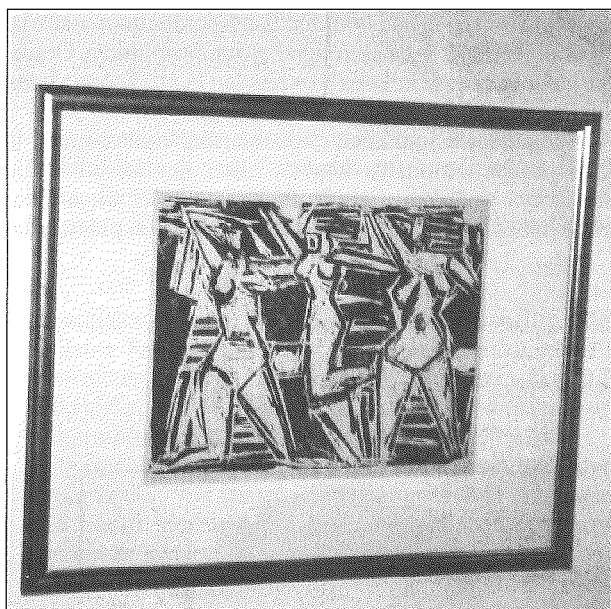
Risto Kolari

Maisema v. 1983.

Afrikka v. 1988.

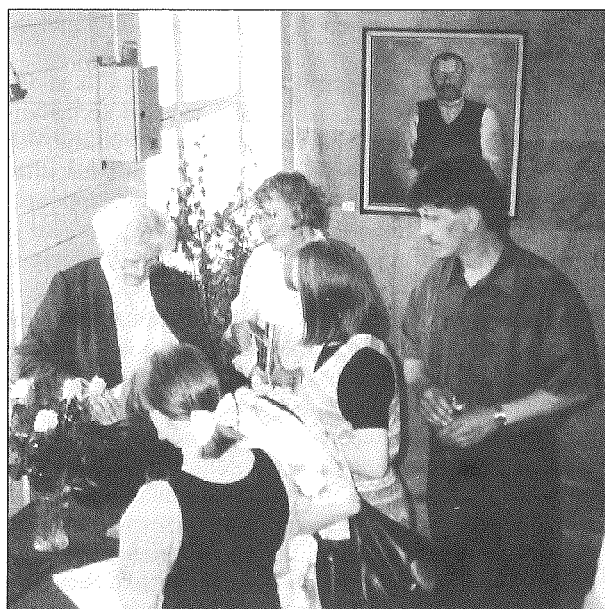
Sadetanssi v. 1988.

koettavissa. Firenzen kuvien jälkeen yli kaksikymmentä vuotta kestänyt työkausi päättyi. Taiteilija on poissa, mutta töissään hän elää edelleen.

Kesällä 1995 Koillis-Savossa juhlittiin Täyssinän rauhan 400-vuotisjuhlaa. Juhlan yhteyteen Tuusniemen Wanhain meijeriin järjestettiin kuvataiteilija Risto Kolarin muistonäyttely. Näyttelyn työt koottiin suurimmaksi osaksi yksityisistä kokoelmista ja siitä pyrittiin tekemään mahdollisimman hyvin kuvataiteilijan elämäntyön kattava kokonaisuus. Tarjotuista kahdeksastakymmenestä työstä näyttelyyn valittiin viisikymmentä. Esillä olivat mm. edellä mainitut työt "Moottoripyöräilijä" ja "Afrikka", kuin myös vuoden 1994 valmistuneet matkanäkymät Italiasta.

Risto puhui usein kuinka hän tahtoi järjestää omista

"Thmisiä" näyttelyn avajaisissa.

töistään kotikuntaan laajan näyttelyn, jossa olisi töitä taiteilijantaipaleen alkuvuosilta tähän päivään. Työ jäi tekemättä. Niin kuin usein tapahtuu, näyttely tuli taiteilijan kannalta liian myöhään.

Toukokuun viimeisenä päivänä muistonäyttelyn avajaisten tunnelma oli herkkä ja lämmin. Paikalla oli yli seitsemänkymmentä henkeä Riston ystäviä, tukijoita ja läheisiä ihmisiä, mm. äiti Ida Kolari ja Ari-veli perheineen.

Näyttely oli avoinna koko kesän ajan ja sitä katsomassa pistäytyi runsaat 1.000 vierasta. Wanhain meijerin tiloissa katsoja voi tehdä matkan kuvataiteilija Risto Kolarin sielunmaisemaan, joka ulottui Kosulan kylän pelloilta ja metsistä punahehkuisten pyramidiin kautta italialaismaisemaan. Se matka kesti 42 vuotta, eikä jättänyt kylmäksi ainuttakaan katsojaa.

Marja-Leena Lempinen

40 vuotta sitten

Tuusniemen Tempaus pesäpallon Suomi-sarjassa

Sodanjälkeen kaikkalainen harrastustoiminta virisi myös maaseudulla ja alettiin perustaa mm. urheiluseuroja. Tuusniemelle perustettiin voimistelu- ja urheiluseura Tuusniemen Tempaus vuonna 1946.

Seuran ohjelmaan otettiin alusta pitäen joukkuepeleistä suomalaisin, pesäpallo. Tämä onkin ollut laji, jossa seurajoukkueurheilusta puhuttaessa, on suurimmat voittonsa saavuttanut.

Pesäpalloa harjoiteltiin ja siinä kilpailtiin Suojaharjun kentällä. Kenttä sijaitsi suojeluskunnan, sittemmin maamisseurantalon Suojaharjun läheisyydessä, nykyisen vanhusten palvelutalon paikalla tai paremminkin sen alla. Kenttä oli pehmeä sorakenttä, jolle talkoovoimin ajettiin savea pinnan parantamiseksi.

Tempaus pelasi perussarjassa 40-luvun lopulla ja 50-luvun alussa. Harjoituksia oli kesäaikana pari kertaa viikossa ja pelejä sunnuntaisin. Muistikuvani yltyvät 40-luvun lopulle jolloin paikkakunnan vahvoja pesäpallonimiä olivat ainakin: Ilmari Laine, Mauno Happonen, Toivo Kananen, Gunnar Jääskeläinen, Leo Happonen ja Teemu Väisänen. Viimemainittu asuu edelleen Tuusniemen Kulajoella.

Perussarjan kilpailutoiminta tapahtui muutamien lähipitäjien joukkueiden kesken. Matkat tehtiin kuorma-autoilla joissa oli puupenkit istuimina ja pressu tai vanerikoppi sateensuojana. Tuusniemen huomattavin työnantaja, Paakkilan aspestilouhos, antoi usein kuorma-autonsa urheiluseuralle pelimatkoja varten. Autolla oli arkena ajettu aspesta ja lava oli sen mukaisessa kunnossa. Niinpä sankka aspestipöly leijaili varsinkin auton takaosassa. Aspestoosin vaaroista ei piitattu - ei kai tiedettykään. Myöhemminä vuosina pelimatkat tehtiin toki henkilöautoilla.

Tempauksen joukkue pelasi vaihtelevalla menestyksellä perussarjassa aina vuoteen 1953 saakka. Vuoden 1952 aikana joukkue vahvistui, kun mukaan tulivat Nikkilän veljekset ja Nilsistä muuttanut Matti Räsänen. Kehitys parempaan oli alkamassa koskapa Sotkamosta Tuusniemelle opettajaksi muuttanut pesäpallon erikoismies Pentti Teno totesi, että joukkueen pitäisi pystyä parempaankin kuin mitä pelaaminen perussarjassa vaatii.

Pentti Tenosta tulikin sitten pesäpalloilun ja koko urheilutoiminnan voimatekijä Tuusniemelle seuraaviksi vuosiksi. Hänellä oli kokemusta Suomi-sarjassa pelaavan Sotkamon Jymyn pelin johtamisesta ja eväät perussarjassa pelaavan Tempauksen nostamiseksi sarjajärjestelmässä ylös-päin.

Harjoittelussa alkoivat puhaltua uudet tuulet. Talvella lyötiin palloa seinälle ripustettuun pressuun Työväentalolla tai Suojaharjun kentän lähellä olevassa varastossa. Keväällä harjoitukset aloitettiin heti maantien vapauduttua lumesta. Harjoituspaikkana oli yksinkertaisesti maantie

Mustoslammin ja Valkeisenlammin välisellä kannaksella. Sunnuntaisena iltapäivänä oli liikenne Kuopion ja Joensuun välisellä valtatiellä niin hiljainen, ettei se juuri harjoitusta keskeyttänyt.

1953 Tempaus voitti perussarjan lohkonsa, jossa sen lisäksi pelasivat Juankosken Kuuhu ja Kaavin Kaiku. Maakuntasarjan karsinnat pelattiin varsin kurjissa sääoloissa Rautalammin Kerkonkoskella paikallisen Ketterän isännöiminä. Mukana olivat Ketterän lisäksi Laukkalan Lujan ja Etelä-Leppävirran Kiipperän II-joukkueet, Sänkimäen Haka ja Tuusniemen Tempaus. Sänkimäki ja Tuusniemi nousivat maakuntasarjaan.

Tempauksen menestyminen lisäsi pesäpallonnostusta. Seuralla oli kakkosjoukkue ja vahva junioritoiminta. Orava-sarjan joukkue oli kokonaisuudessaan Pentti Tenon yhden luokan pojista kokoonpantu.

Tempauksen joukkueen noustua maakuntasarjaan, ja kun pesäpallonnostus kasvoi, alkoi kentän laitamille kerääntyä myöskin yleisöä. Pääsylipputulot olivat seuralle lähes ainoa tulonlähde Suojaharjulla pidettävien

"Piikkilyöntispecialisti" Teemu Väisänen on ainoa vielä Tuusniemellä asuva Suomisarjajoukkueen pelaaja.

Maakuntasarjan ottelun päätös Suojaharjun kentällä 1954. Vierailijana Lapinlahden Veto. Selin oleva pelituomari lienee tunnettu pesäpallomies Eino Halonen. Hänestä oikealle Tempauksen joukkue: Pentti Teno, Teemu Bruun, Markku Nikkilä, Matti Räsänen, Erkki Harjunpää, Kimmo Nikkilä, Mauno Happonen, Gunnar Jääskeläinen ja Teemu Väänänen. Oikealla selin Eino Juutilainen. Valok. Pentti Tenon kokoelmat.

tanssiaisten tulojen lisäksi. Tuusniemellä toimi tuolloin poliisina Paavo Räbinä, joka osoittautui, ehkä esivallan arvovaltaan vedoten, erinomaiseksi lipunmyyjäksi. Hän kulki virkapuvussa lippupinkan kanssa yleisön joukossa ja ajoi armotta liputtomat kauemmaksi kentän laidalta.

Tempauksen joukkue oli harjoitellut hyvin maakuntasarjan kesää 1954 varten. Niinpä se pelasikin täysin puhtaan sarjan menettämättä pistettäkään lähes kymmenen joukkueen maakuntasarjassa.

Nyt oli edessä Suomi-sarjan karsinta. Suomi-sarjassa pelasi Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon joukkueita. Siitä putosi vuosittain kaksi ja tilalle nousi kaksi parasta joukkuetta maakuntasarjoista. Pohjois-Karjalan maakuntasarjan voittaja, Viinijärven Urheilijat kohtasi Tempauksen karsintaottelussa Tuusniemellä 5.9. 1954. Tempaus aloitti sisävuorolla ja sai heti ensimmäisessä vuorossa kaksi juoksua vahvana lyöjänä tunnetun Erkki Harjunpään lyönneillä. Juoksutili kasvoi neljännessä vuorossa peräti neljällä juoksulla. Viinijärven sisäpelin onnistui Tempauksen lukkari Matti Räsänen eliminoimaan niin, että se sai kaksi juoksuaan vasta seitsemännessä vuoroparissa. Ottelu päättyi Tempauksen voittoon 9-2 ja nousu Suomi-sarjaan oli tosiasia. Tempauksen parhaana yleispelaajana palkittiin Pentti Teno, parhaana lyöjänä Erkki Harjunpää ja parhaana sisä- ja ulkopelaajana Matti Räsänen. Viinijärven paras sisäpelaaja oli L. Koskenkorva ja paras ulkopelaaja J. Home. Tempauksen joukkueessa pelasivat: lukkari Matti Räsänen 24 v., 1-vahdi Teemu Väänänen 32 v., 2-vahdi Pentti Teno 35 v., 3-vahdi Teemu Väänänen 32 v., polttaja Kimmo Nikkilä 19 v., sieppari Erkki Harjunpää 22

v., 3-vara Markku Nikkilä 18 v., 2-vara Teemu Bruun 23 v., koppari Gunnar Jääskeläinen 35 v. Varamiehet: Martti Miettinen 22 v., Toivo Jääskeläinen 25 v., Erkki Pitkänen 18 v. ja Toivo Kananen 33 v.

Suomi-sarjan otteluihin valmistauduttiin huolella talven 1955 aikana.

Pelit aloitettiin Siilinjärvellä Ponnistusta vastaan 30. toukokuuta. Mantun kenttä oli jo silloin tunnettu hankalasta montustaan kakkospuolella. Kotijoukkue oli opetellut lyömään sinne ja tappio, tosin kohtuullinen, oli vierailijan osa. Seuraavassa ottelussa vastaan tuli Pankakosken Teh-taan Urheilijat. Tällä kertaa ratkaisu tapahtui vierailijoiden läpilyönnillä kolmospuolelta, jossa pallo meni maantietä pitkin kauas kohti Kankaalaa.

Kuopiolainen Kelta-Mustat voitti Tempauksen 7-5 ja tällöin alkoi tappioputki painaa. Pari häviötä edellisten lisäksi vei Tempauksen pelihalut. Osaltaan asiaan vaikutti Matti Räsänen muuttaminen Heinolaan, Nikkilän veljesten oleskelu vierailija paikkakunnilla ja Pentti Tenon muuttaminen Jyväskylään, missä hän jatkoi pesäpallouraansa mestaruussarjan huippujoukkueen Kirin pelinjohtajana.

Tuusniemen Tempauksen vierailu Suomi-sarjassa jäi siis ranskalaiseksi visiitiksi. Pesäpalloharrastus jatkui paikkakunnalla edelleen, mutta varsin suppealla harrastajamäärällä. Maakuntasarjassa pelattiin vielä 60-luvullakin.

25. 8. 1995 Pentti Rissanen, Vilppula

Lähdeaineistona on käytetty opettaja Pentti Tenon arkistoa.

Kotiseutuyhdistys elää

Tuusniemen Kotiseutuyhdistys on rekisteröity vuonna 1964 Tuusniemen Kotiseutu- ja Museoyhdistykseksi. Eli 70 vuotta myöhemmin, kun Lohjalla perustettiin maan ensimmäinen kotiseutuyhdistys. Myöhemmin on nimestä poistettu museo-sana. Yhdistyksen jäsenten määrä on vaihdellut 20-100 henkilön välillä.

Yhdistys on tehnyt yhteistyötä toimintansa aikana eri järjestöjen kanssa, mm. Tuusniemen Tuottajanaiset, Tuusniemen Nuorisoseura, kylätoimikunnat, Lions Club Tuusniemi ja Pohjola Norden Tuusniemen osasto, Tuusniemen seurakunta, Tuusniemen kansalaisopisto, paikallislehti Koillis-Savo ovat olleet yhteistyössä yhdistyksen kanssa sekä lukuisat yksityishenkilöt. Yhteistyömme Tuusniemen kunnan kanssa on ollut myös merkittävä.

Elettiinhan ennenkin. Yhdistys on monin havainnollisin työmenetelmäesityksin tuonut esille monia lähes unohdettuja entisaikojen työtapoja ja kädentaitoja. Silloin niin välttämättömiä osaamisia, joita nyt pidetään ihan hassuina, esim. suovan keittäminen eläinrasvoista. Samoin kattopäreiden höyläys käsi- ja konetoimisella pärehöylällä höyläten. Päretkoilla katettiin Salmenkyläntien varressa oleva Lautalan lato ihan oikeasti.

Yhdistyksessä toimii monia luovia ihmisiä, mm. Töyrteatterin näytelmien kirjoittaja Elina Junkkari. Viimeisin oli historiallinen näytelmä Comua Lindua, joka ajoittui ja sijoittui Täyssinän rauhan rajamerkin 400-vuotisjuhliin Tuusniemen Ohtaansalmessa, ensi-illan ollessa 10.6.1995. Näytelmä oli merkittävä ohjelma samaan aikaan kotipitäjässämme kokoontuneelle kansainväliselle Sinisen tien konferenssiin osallistujille. Näytelmän toteuttamiseen saatiin Opetusministeriön avustus.

*Aila Lappalaisen Ahku – Tuovi Tiitinen.
Kuvat Näytelmästä Comua Lindua.*

Yhdistyksen muukin toiminta on hyvin monipuolista, ollaan mm. painatettu kahdelle vuodelle perinnekalentereita yhdessä Tuusniemen Pohjola Norden-osaston kanssa.

Keräämme vanhoja valokuvia perinnekirjan painattamiseksi varten. Varoja tähän tarkoitukseen on hankittu järjestämällä arpajaisia. Eri järjestöjen kanssa olemme vuosittain järjestäneet Kaleval-juhlan. Juhlissa yhdistys on huomionnoin tuusniemeläisiä kulttuurihenkilöitä.

Tuusniemi-viikolla järjestetyt kotiseutu tutuksi -retket eri kylille ovat olleet erittäin suosittuja. Retkillä on todettu olevan omassa pitäjässämmekin paljon mielenkiintoista nähtävää. Tänä vuonna retki korvattiin retkillä Vehmersalmelle ja Riuttalan talonpoikaimuseolle. Siellä oli samaan aikaan SM-rukiinleikkukilpailut ja kilpailuun osanottajia myös Tuusniemeltä.

Tämän ajan elämästä ja maisemista on Onni Ryynänen kuvannut yli 400 diakuvasarjan äänitteineen.

Levälahden Paimensaareissa järjestettiin paikallisten asukkaiden kanssa pyhäkouluseurat edesmenneen pyhäkoulunopettaja Iida Hiltusen syntymän satavuotismuistoksi.

Tämän Tuusniemen Joulu -lehden julkaisun teemme jälleen yhteistyössä Tuusniemen Lions Clubin kanssa.

Kotiseutuyhdistys ”elää” menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Arkistoinne ja kokoamme aineistoja tulevien sukupolvien käyttöön. Varmaankin tämän päivän CD-levyt, disketit ja korput kehityksen näin nopeasti jatkuessa ovat verrattavissa myöhemmin vaikka tämän päivän ”kattopäreisiin tai suopasaippuan keittoon”.

Kotiseututyöstä kiinnostuneet nuoret ja varttuneet, tervetuloa paljon antavaan toimintaan mukaan kotiseutumme parhaaksi. Kotiseutuyhdistys esittää parhaimmat kiitokset kaikille toimintaamme eri tavoin tukeneille yksityisille henkilöille ja järjestöille sekä Tuusniemen kunnalle ja seurakunnalle.

*Tuusniemen Kotiseutuyhdistys
Mauno Itkonen*

Hannu von Oldenburg – Teuvo Ronkainen.

Hanna-mummo mielityössään. Kuva vuodelta -70.

Hanna Miettinen o.s. Pitkänen, syntyi Tuusjärven Honkajärvellä 12. 10. 1895 Anna-Katri ja Taavetti Pitkäsén perheeseen, lapsia oli kaikkiaan 16.

Hanna-tyttönen varttui ja meni pikkupiiaksi Tuusjärven opettajalle, siellä hän samalla suoritti 2 vuodessa kansakoulun. Hän oli erittäin hyvä oppimaan. – Hanna oli piikana Toroppalassa ja siellä hän tapasi tulevan miehensä Aaron. Hanna avioitui 25-vuotiaana. Aluksi he asuivat Tuusjärven Kourlammilla. Myöhemmin he muuttivat Koivulahden Särkijärvelle. Torppa oli Toropaisten omistuksessa. Hanna-mummo kertoi, että joskus isännät olivat ryyppyeissuillaan ja joutui heitä passaamaan ja keittämään vettä jopa yöllä. Eikä Hanna malttanut olla sanomatta, ettei hän tällaista menoa hyväksy. Hanna-mummo kertoi, kuinka torppareiden piti käydä possakassa talolle heinän ja viljan teossa sekä korjuussa. Päivät olivat pitkiä, omat työt tehtiin talon töiden jälkeen, mutta kaikesta huolimatta ruokaleivot nukuttiin.

Keväällä Toropaiset kalastivat Koivulahdessa säyneitä, niitä vedettiin liistereillä jossa oli suuret laidat. Niitä piti olla naisväen siivoamassa. Syksyllä oltiin ahosta puimassa, syyssiivouksissa ja teurastuksissa, myös marjoja ja sieniä sekä metsänriistaa piti tuoda taloon. – Toroppalassa oli 99 lehmää, eikä koskaan 100 kpl. Kesällä niitä lypsettiin Koivulahden pohjassa, aina ei kaikki lehmät joka kerran lypsylle tulleet kaukaisilta laitumilta. Possakkalaiset olivat usein omissa eväissään.

Myöhemmin Hanna-mummo kävi Toroppalassa riivikkokasakkana. Tuurasi piikoja kun he olivat riiviikoillaan, nyt ne olisivat vapaa- tai lomaviikkoja.

Toropaiset myivät myöhemmin torpan Hannalle ja Aarolle sekä 18 ha maata. Särkijärven rannalla he jatkoivat yhteistä elämäänsä. Heille syntyi 7 lasta, joista vanhin kuoli lapsena, eloon jäi 3 tyttöä ja 3 poikaa. Alkuaikoina oli

myös Aaron äiti Iita-mummo samassa taloudessa. Myös yksinäiset sukulaiset ja kodittomat kulkijat asustivat heillä. Mustalaiset saivat myös yöpaikan, sopu antoi tilaa, vaikka torpassa oli vain tupa ja pieni kammari.

Hanna-mummo se ajan tavan mukaan keräsi perheineen metsästä sieniä ja marjoja omaan ruokatalouteensa, mutta myös myytäväksi kaupunkiin. Sinne vietiin voita, marjoja, sieniä, metsän riistaa, vastoja ja jopa kielokimppuja. Matkat tehtiin Koivulahdesta laivalla. Laivaan mentiin jo aamuyöllä. Myös teuraseläimet kuljetettiin laivan perällä. Usein pääsi aina joku lapsista mukaan kaupunkimatkalle. Myynti tapahtui kesän aikana. Talvella ei ollut myytävää. Lehmät ei lypsäneet ja maan antimet olivat lumen alla.

Hanna-mummo *torpparista* **TILALLISEKSI**

Sen ajan tavan mukaan syötiin kolme kertaa päivässä. Aamiainen oli kello 8, puolinen kello 2 ja illallinen usein ilta-8 aikaan joka koostui usein kokkelipiimästä, leivästä ja maidosta.

Kalaa syötiin paljon. Sitä keitettiin, paistettiin, tehtiin pata- ja kuorikukkoa, kuivattiin ja suolattiin talvea varten. Herkkua oli kalakastike ja jouluaaton perinneruoka, kuivatusta kaloista ja paistinpannalla tirruutetuista lihoista tehty keitto.

Syksyllä teurastettiin lampaita, sika, vasikka tai mullikka. Hanna-mummo osasi valaa makkarat tappaissoppaan, verestä tehtiin lettuja ja leipärieskaa. Sylyt syntyivät nautaeläimen nahasta, lehmän utareista ja jopa sorkista. Alatoopia tehtiin pikkukasikasta ja sian päästä. Taitavana ihmisenä Hanna-mummo oli ominut ruuanlaiton niksit ja aina löytyi näppärän ihmisen käsistä särvintä pöytään. – Sain itsekin opetella näitä vanhoja taitoja aina suovan keitosta talkkunan tekoon Hanna-mummon opastuksella. – Kerran olivat mustalaiset joulun alla varastaneet Särkijärveltä sianlihat. Hanna-mummo topakkana ihmisenä lähti mustalaisten jälkeen ja sai kun saikin neuvokkuudellaan lihat takaisin – siihen loppui myös mustalaisten kestittäminen.

Myöhemmin saatiin ostaa maata 10 ha lisää, voitiin lisätä kotieläimiä. Hannan mies Aaro oli hyväluontoinen, joten Hannan tehtäväksi jäi myös perheessä kurin pitäminen. Lapset kertoivat, että isä ei piiskannut koskaan, äiti joskus.

Lapset kasvoivat ja lähtivät omille teilleen nuorimman jäädessä jatkamaan tilanpitoa. Hanna-mummo kertoi, kun hän odotti nuorintaan, niin hänestä oli ihan häpeä kun viidennellä kymmenellä olevan piti vielä synnyttää. Lapset syntyivät usein saunaan, äiti viipyi siellä jopa viikon tai kaksi. Uskottiin, että nainen synnytyksen jälkeen oli saastainen ja hänen piti pysyä omissa oloissaan. Savusauna oli

myös turvallinen paikka, siellä oli kovassa kuumuudessa pöpöt kuolleet. – Naapurin emäntien kanssa käytiin laps'saunoissa. Heti kun lapsi syntyi, tehtiin rieskat ja piirakat ja lähdettiin laps'eukkoa ja lasta katsomaan. Lapselle vietiin vanhoja paidan helmoja, ne olivat pehmeitä lapsen iholle. Ei silloin ollut "bambersia" eikä muutakaan ostotavaraa. Vaatteesta oli puute.

Hanna-mummo oli kätevä käsityöntekijä. Hän ompeli perheelleen ja vieraille myös aina alusvaatteista päällystakkiin asti vaatteet. – Hän myös kutoi kangaspuilla, mutta kehrääminen, villojen karstausta ja neulominen oli Iita-mummon töitä. Vielä vanhalla iälläään Hanna-mummo ompeli meille itsekullekkin tilkuista esiliinoja, tyynynpäälisiä ja pannulappuja. Kaipa niitä löytyy täällä useammasta huushollista Hanna-mummon töitä. Ne työt olivat myös ompeluseurassa arpatavaraa, hän määräsi aina arpanarun hinnan ja se oli markka.

Kerran olin Hanna-mummon kanssa Ilomantsissa, me nimme rajalle ja siellä ei kenenkään maalle. Maantiekkin oli haravoitu ihan sileäksi. Vartijat olivat kai kahvilla. – Me taitoimme pienet vastat ja Hanna-mummo nosti vähän helmaansa ja levitti jalkojaan ja niin vedenheitto tapahtui kyykistelemättä. Hän oli vielä niitä vanhan ajan ihmisiä joka ei pitänyt housuja. – Kerrankin hän oli lähtenyt

Helsinkiin siskojensa luo ja oli silittänyt housut matkaan, eihän sitä housuita Helsinkiin, pääkaupunkiin voinut lähteä. Housut viikattuna matkalaukkuun ja matkalle – sinne hän meni ja tuli myös takaisin housut matkalaukussa – niitä ei ollut siellä tarvittu.

Hän kertoi myös nuorena olleensa viinakaupan johtajalla piikana. Heitä oli useampia tyttöjä ja heidän piti pestä illalla isot pullot, joissa viina oli tullut kauppaan. Eräänä iltana tytöt olivat maistaneet tirat joka pullon pohjasta – ja kuinkas kävikään – tyttöjä nauratti, jalat ei pitäneet päällä, yöpaikkaan ei meinannut millään päästä, se kokeilu loppui siihen.

Hanna-mummo oli periaate-ihminen. Hän ei hyväksynyt uskonlahkoja, vaan sanoi, että kirkkousko on oikea usko, eikä muuta tarvita. Näitten asioiden ja Viljo-pojan kuolema olivat hänelle raskaita asioita ja koettelivat hänen terveyttään. Hanna-mummo oli oikeudenmukainen ja rehellisyys oli hänelle kaikki kaikessa.

Tällainen oli Särkijärven Hanna-mummo, jonka seurassa myös nuorempi viihtyi, Hän oli persoona. Hänen kerrontansa oli elävää ja muistinsa hyvä, hänen syntymästään on tänä vuonna kulunut 100 vuotta. Hän osasi puolustautua tarvittaessa, sanavalmius oli myös hänen taitojansa. Hän oli oman aikansa "Minna".

Muistelmat koonnut Anna-Liisa Happonen.

ISÄNMAANI SUOMI

– Isänmaani on Suomi. Suomi on kaunis paikka. Kaiken tämän on luonut Jumala ja ahkerat ihmiset.

– Koti on rakas kaikille perheen jäsenille. Ilman kotia me kuoltaisiin.

– Kun pistät varpaat Suomen järveen, tunnet hyvän olon. Suomen kesät ovat kauniita.

– Kun lumihiutalet tippuvat hellästi poskille, tunnet, Suomeen on tullut talvi.

– Suomessa on paljon tapahtumia. Tuusniemelläkin on paljon toimintaa.

– Suomessa on turvallista asua.

– Suomessa on myös pakolaisia, jotkut heistä ovat minun ystäviäni.

– Vaikka Suomessa onkin nyt vaikeat ajat, on Suomi kuitenkin paras.

– Suomen koulutilanne on hyvä. Ala-asteen saa käydä ilmaiseksi ja saa jopa ilmaisen ruuan.

– Suomessa on eri maiden ihmisiä, jotkut ovat mustia ja toiset valkoisia. Silti ei saa kiusata toisia, vaikka on luotu valkoiseksi tai mustaksi. Toisen maan ihmisistä saa joskus hyviä kavereita.

– Tärkeää Isänmaassa on, että on tarpeeksi ruokaa, koti, äiti ja isä.

– Suomi on tuhansien järvien maa. Suomessa hukkuu aina vain enemmän ihmisiä. Talvella voi pudota jäihin ja kesällä voi hukkuu, kun ei jaksu uida tai pudota veneestä. Mutta muista aina ottaa pelastusliivit mukaan.

– Suomi on havumetsien maa. Suomessa on paljon sienä. Ne ovat hyviä, mutta jotkut sienet ovat myrkyllisiä, esimerkiksi kärpässieni. Kun menet metsään keräämään marjoja, sinua vastaan saattaa tulla hirvi. Se on komea ja iso.

– Ainoana pahana ongelmana on työttömyys.

– Siniristilippumme kertoo valkean hohtavista hangista ja tuhansista Suomen järvistä.

Katkelmia Tuusniemen peruskoululaisten Isänmaa-aiheisista kirjoitelmista.

Koulu elämää varten

Me tunnemme näin:

Ilo on parasta. Jokaisessa päivässä on iloa. On kiva ilmaista iloa. Surukin auttaa näkemään ilon selvemmin. Ilo asuu minussa.

Asiahistoriaa:

Me harjaantumisloukkalaiset olemme tällä syyslukukaudella käsitelleet koulua, työskentelytaitoja, vaarallisia paikkoja, eläinten valmistautumista talveen ja tutkineet ihmistä. Luonnonmuutokset olemme taiteilleet paperille ja olemme kertoneet asioita vuorotellen luokan edessä. Retket metsään, rannalle, uimahalliin ovat olleet elämyksellistä oppimista. Meistä on ollut tärkeää huomata hyviä puolia itsessämme: joku on näppärä vuolemaan puukolla, huomattiin pinokkion teossa, toinen taitaa neulan ja lankojen käsittelyn, kolmas on vahva ja sujuva ääneenkin lukija. Lisäksi olemme huomanneet joukostamme muistilahjakkuuden ja luonnontuntijan, eipä puutu innokkuutta ja taitoa laulamiseen ja viittomakieleenkään. Kun olemme sanoneet hyviä puolia itsestämme, olemme oppineet arvostamaan samalla toistenkin vahvoja puolia. Tärkeitä tapahtumia ovat olleet syysmarkkinat, poliisivierailut, keittiön jäätelöyllätykset, leipomiset ja ystävien muistamiset: jaettu ilo on moninkertainen ilo.

Unelmat:

Minä tahtoisin tulevaisuudessa olla naispoliisi, ajaa metsäkoneella, ajaa Valmet-traktorilla, jossa on puuvaunu perässä, iskelmälaulaja, kampaaja.

Viikoittain:

Valitaan viikon ystävä, harrastetaan tietokonetta, joka on suosikkioppimisväline matematiikassa ja äidinkielessä.

Vuosittain:

Juhlitaan syntymäpäivät omatekoisin tarjoiluvin ja joulu eletään tuoksuin, ihon väristyksellä, yllätyksin, katseen lämmöllä sekä antamisen ja saamisen ilolla. Joulu maistuu puurolle, karkille, suklaalle, rusinalle ja porkkanalaatikolle; nämä muistuvat ensimmäisinä mieleen.

Tavara jonka ottaisin muuttaessani mukaan:

Auto, Hugopeli, pehmopallo, joka on tehty ohuista muovisuikaleista, vihreä poni ja koulussa vuolemani pinokkio.

*Tuusniemen Harjaantumiskoulun
oppilaat ja opettajat*

JOULUPUKKI

M u u t a m a m u i s t e l m a A n a s k i s t a

Sata vuotta sitten ilmeisesti oli ollut myöhäinen kesä, koskapa 30. päivänä heinäkuuta 1895 Kolonsalon talossa oli saatu heiniä korjatuksia vasta "ensimmäinen puuväli" eli pieles. Silloinhan heinät tehtiin pääasiallisesti viikatteella niittäen luonnonniityltä ja ahoilta. Kylvöheinikot tänne Pohjois-Savoon lienevät tulleet vasta tämän vuosisadan puolella, ainakin laajemmin, samoin myös niittokoneet.

Tuo Kolonsalo-talo sijaitsee nykyisen Pahkalahti-Honkamäki -tien varrella, pari kilometriä Luostarietistä. 100 vuotta sitten ei ollut tietä. Kesällä kuljettiin veneellä Vääränjärveä pitkin tai jalkaisin järven ympäri polkua, talvella hevoskyydillä.

Kolonsalon talon omistivat veljekset Tahvo ja Antreas, vahvoja miehiä molemmat. Veljesten ja heidän perheittensä lisäksi talossa asui myös "loisia" eli alivuokralaisia, joten olihan siellä elämää.

Siellä Kolonsalossa 30. 7. 1895 syntyi Tahvon ja Juliana Marian (o.s. Taskinen, Päiviön tyttäriä) perheeseen kuudentena lapsena poika, jolle annettiin raamatullinen nimi Ananias. Harva savolainen kuitenkaan sen mukaisena nimeä lausui, paremminkin taipui Ananiija tai Anaski. Sisarusparvi kasvoi vielä neljällä, joten Tahvolla ja Julianalla oli kymmenlapsinen perhe.

Sielläpä Kolonsalon suurperheessä isäni vietti lapsuusvuotensa ja vartuttuaan osallistui talon töihin. Kuitenkin, kun lahjoja tuntui olevan, lähti hän 15-vuotiaana kansakouluun. Lähin koulu oli Juurikkamäessä, jonne koulumatkaa salon poikki oikaisten oli n. 8 km, eikä tietenkään koulukyytiä silloin. Kansakoulu tuli "läpi käytyä" kahdessa vuodessa. Syksyllä 1912 koulunkäynti jatkui Kuopion Kauppakoulussa vuoden 1914 kevääseen. Sen jälkeen alkoikin matka Helsinkiin. Ensimmäinen työpaikka oli ollut lihakauppa. Sieltä isäni oli kuitenkin melko pian siirtynyt Rautatielaitoksen palvelukseen junamieheksi, vakanssi oli "ylimääräinen jarrumies" Helsinki-Pietari -junissa. Vuoden 1916 marras- (tai joulukuussa) oli sattunut kohtalokas tapaturma Karjalan kannaksella, Perkjärven asemalla. Junamiesten tapana oli ollut nousta vasta jo liikkeellä olevaan junaan. Jäisiltä vaununportailta isä oli kuitenkin liukastunut junan alle ja molemmat jalat olivat katkenneet. Junassa olleet kaksi venäläistä lääkäriä olivat antaneet ensiavun. Seurasi pitkä, seitsemän, kahdeksan kuukautta kestänyt sairaalahoido Viipurin lääninsairaalassa, välillä kuoleman kielissä ollen.

Sairaalassa isäni oli saanut aikanaan ensimmäiset proteesit eli tekojalat. Kun niitä oli ensi kertaa sovitettu, hoitaja oli kehottanut yrittämään niillä seisomista. Isä oli kuitenkin samantien lähtenyt kävelemään ja mennyt vessaan.

Sairaalahoidon päätyttyä oli paluu Kolonsaloon edessä. Jalkansa menettäneestä pojastaan Ukko-Tahvo (pienessä "Tuitarissa" ollessaan) oli tuuminut, että "on mulla yks. poika, jolla on vuan piä".

Syksyllä 1917 oli tarvittu toimistoapulaista Tuusniemen Elintarvikelaentakuntaan, jossa ajoittain apulaisena puolentoista vuoden aikana ja toimistonhoitajana v. 1920 alusta säännöstelyn päättymiseen 22.4. 1921 saakka oli työskennellyt. Välillä kuitenkin 1919 isä oli ollut perustamassa Tuusniemen Työväen Osuuskauppaa ja sen ensimmäisenä johtajana. Hän oli myöskin hoitanut Vaivaistalon kirjanpidon vv. 1917-1919, sekä kirkontilien, palokassan ja osuuskassan kirjanpidon v. 1919.

Tuusniemen kunnankirjurin toimen hoitaminen oli alkanut 1. 1. 1922. Kunnantoimiston työt hän oli hoitanut pääasiassa yksin, vaikka myös verotus ja sosiaalipuoli kuului kunnankirjurin työkenttään. Ajoittain Karhusen Elli oli osapäiväapulaisena. Kassa-Pekka Pirttimäestä hoiti kunnan kassan.

Isoja hankkeita toteutui isän kunnankirjurikaudella. Ensimmäisinä työpäivinä oli ostettu 1 1/2 kilometriä kangasta Vaivaistaloon lakanoiksi ja alusvaatteiksi. Hoidettavat olivat siihen asti nukkuneet pelkillä vihulaissäkkipajoilla, joissa oli olkia täytteenä, vaatteet ryysyisiä. Olot olivat korjautuneet kertaheitolla, hoidettavat pääsivät lakanavuoteille.

1920-luvun alkuvuosina oli ostettu kunnalle myös Turulan tila, jonka pinta-ala oli silloin n. 750 ha. Tilan päärakennukset olivat nykyisen kirkonkylän koulun paikalla, asuinrakennus on siirretty 1935 Asuntolaksi, Terveyskeskuksen takana. Turulan eli Hämälän tilasta on luovutettu seitsemän vuosikymmenen aikana lukuisia tiloja ja tontteja. Huomattava osa on edelleen kunnalla, mm. Tuusmäessä. Kova poru oli silloin alkuaikoina ollut kyseisestä kaupasta.

Kunnankirjurin tehtävistä isä erosi 5.7. 1930 tultuaan sitä ennen muilutetuksi. Lapualaismylläköiden seurauksena muiluttajat olivat vieneet isän peräti Lieksan taakse, mutta siellä muiluttajilta oli loppunut "rahat ja rohkeus". Niin päätettiin palata Tuusniemelle. Paluusta isä kertoi näin: "Kun auto yöllä tuli kunnantoimiston eteen, tie oli väkeä mustanaan ja kyselemässä, mitä matkan aikana oli tapahtunut. Silloin huomasin, miten paljon ystäviä ihmisellä saattaa olla. Semmoisetkin, joita en tuntenut tai joita en arvannut ystävinä pitää, tulivat kyynelsilmissä toivottamaan tervetulleeksi takaisin. Siitä huomasin, että ihmisen hyväksi tehty työ on arvokkain osa, minkä saada voi." Pitäjäntuvalta, joka sijaitsi nykyisen Veljestalon paikalla, muutimme Nuorelan tienhaarassa olleeseen Nahka-

liikkeen taloon. Sitä seutua kutsuttiin Alakyläksi. Olihan siellä Meijerintien tuntumassa oikealla nahkuri Vartiaisen mökki, Työväentalo ja Koistisille myyty isän rakennuttama Unhola. Toisella puolen oli suutari Heikki Järveläisen mökki, Teija-Riikan talo, Nahkuriliikkeen talo ja verstaarakennukset sekä Valkeisen rannalla pari Happolan mökkiä.

1930 syksyllä aloitettiin Peltolan tilalla rakennustyöt uuden asuinrakennuksen rakentamiseksi ja se valmistui loppukesällä 1931. Pientilalla oli peltoa vajaa 5 ha, siitä piti toimeentulo saada. Lehmiä oli 3-4 ja Elli-tamma, jonka isä osti puutavaraliikemies Otto Piisiseltä. Elli-tamma oli hieman verkkainen mutta hyvä vetämään. Leppäsen Lassi ajoi sillä joskus rahtikuormiakin Kuopiosta asti Uurtajaan, joka oli Työväen Osuuskaupan uusi nimi. 1930-luvun alkuvuosina ei tiet olleet talvella aurattuja eikä myöskään liiemmästi kuorma-autoja. (Leppäsen Lassin päiväpalkka siihen aikaan muuten oli 5 vmk., eli nykyrahassa 5 penniä päivälle talon ruoassa! Eihän sitä siihen aikaan rahan kanssa "hurviteltu".)

Isä oli Tuusniemen Pienviljelijäin osaston puheenjohtaja ja neuvojat usein poikkesivat meillä. Osastolle hankittiin "Planet Junior" -merkin juurikasvien kylvö- ja harauskone, käsin työnnettävä. Sitä käytti moni pientila. Turnipsia ja rehukaalia kasvatettiin rehuksi, myöhemmin lanttua. Meillä oli yhtenä kesänä myös perunanviljelyskoe, taisi olla yli 30 perunalajiketta kokeessa. Niistä jäi käytön erikoisesti Tuusulehti-lajike, jota sitten myytiin moneen taloon siemeneksi. Siihen asti yleisesti viljelyssä ollut "vanhan kansan punanen" oli arka pilaantumaa ja keväisin oli perunoista puutetta monin paikoin. Myös Pauli-, Upto de Tate-, Grusader-lajikkeet jäi siitä kokeesta käyttöön joksikin aikaa.

Kunnalliselämään isä palasi 1936, jolloin hänet valittiin Asutuskassan hoitajaksi ja kunnan tilintarkastajaksi. Moni mökin rakentaja ja lisämaan ostaja sai lainaa Asutuskassasta. Joulukuun alkupäivinä oli kotonani paljon kävijöitä vuotuismaksuja asutuskassaan suorittamassa. Kunnanvaltuustoon isä valittiin v. 1937 alusta ja puheenjohtajaksi

1941-1943.

Talvisodan alkaessa tarvittiin Kansanhuoltoon johtajaa, siinä tehtävässä isä aloitti 1.12. 1939. Tästä toimesta hän siirtyi siirtoväenhuollon johtoon 1.4.-40, sitten jälleen kansanhuollon puolelle 1.7.-41 aina heinäkuuhun 1946 saakka, jolloin isä jälleen valittiin Tuusniemen kunnan-sihteeriksi ollen tässä toimessa 4 vuotta.

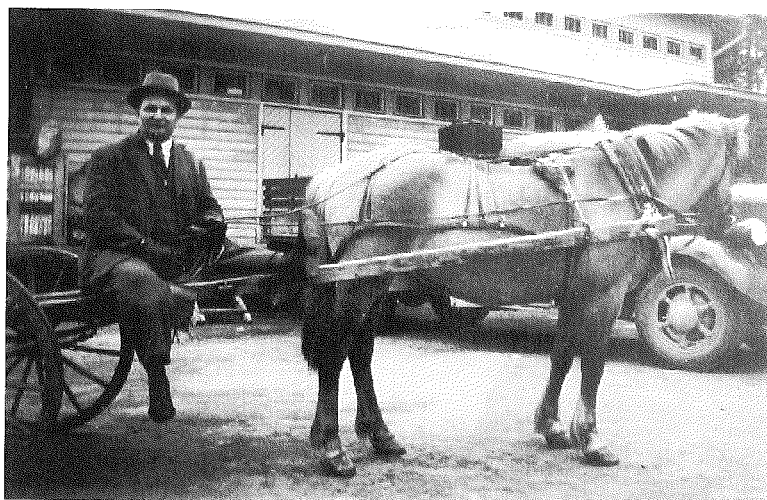
Taitaa tästä tulla typistettynäkin liian pitkä, joten on parasta lopetella nämä hajanaiset muistelmat isän 50 v. ikään. 50-v.päiviä juhlittiin Tuusniemen Työväentalossa ja tanssittiin Viljami Vartiaisen viisirivisen tahdissa.

Jutusta puuttuu paljon, mm. Tuusniemen Työväen Osuuskauppaa/Ol. Uurtajaa koskevat, puolutoimintaa jne. Ja olihan sonniosuuskunnan ja Tarkastusyhdistyksen puuhamiehen hommatkin hoidettava monien muiden lisäksi.

1945 alkoi sähköjen puuhaaminen. Kirjeessään 5.1.-45, jolloin olin Muoniossa Lapin-sotareissulla, isä kirjoitti olleensa edellisenä päivänä Joensuussa sähköjä hakemassa. Ja kirjeessä 3.11. -45: "29. p:nä lokakuuta olin Joensuussa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n kokouksessa ja hallintoneuvoston kokouksessa, jossa saimme päätöksen, että Tuusniemen kirkonkylä jo tänä syksynä sähköistetään. Jos ei pahempia vahinkoja satu, niin jo ensi jouluksi (-45) saamme kotiin sähkövalot, sekä ensi syksynä voimme sähkömoottorilla puida viljat ja tehdä kaikkea koneen työtä. Eikö olekin suurenmoista? Uskon, että Sinä voit jo nuorella mielikuvituksellasi saada tulevaisuudenkuvan paljon kauniimmaksi nykyistä, jossa kuvassa näkyy sähköllä valaistu koti, sähkökone jauhamassa, puimassa, halot katkomassa ja tekemässä hyrränä kaikkea, mihin konevoimaa tarvitaan. Todellisuus on tarua kummallisempaa, niin tässäkin elämässä, jossa olen ollut uran uurtajana; ensin saamassa paikkakuntalaiset vakuuttuneiksi sähkötarpeesta ja elämän kohentumisesta sitä tietä, sekä myöntämässä siihen lainavaroja ja sitten päättämässä suuryhtiössä sen toimeenpanosta."

Tähänpä sopiikin lopettaa näin Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n juhluvuonna 1995.

Lauri Happonen

Ananias tuli Uurtajan johtokunnan kokoukseen Elli-tammalla. Kuva vuodelta 1936.

KOTI

SUOMALAISISSA KODEISSA ON
PALJON MUKAVIA IHMISIÄ. JA, HEILLÄ
ON HYVÄÄ RUOKAA. SUOMALAISTEN
KODISSA ON LÄMMINTÄ. SUOMALAISILLA
ON HYVÄ SAUNA. SUOMESSA ON KEVÄT
KESÄ SYKSY JA TALVI VAIKKA
KAIKISSA MAISSA NIITÄ KAIKKIA
VUODEN AIKOJA EI OLE.

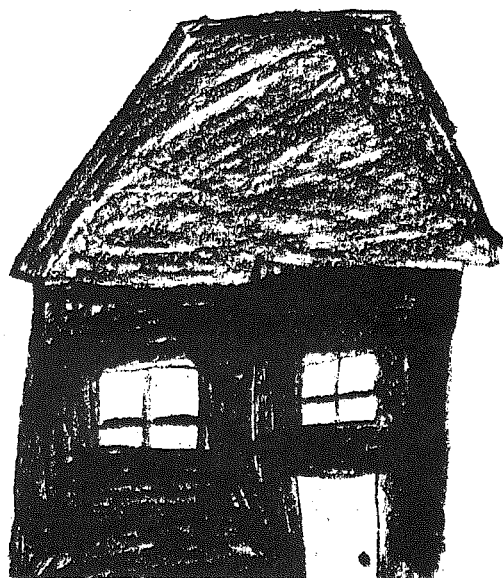
Minä ja naapurin Ville

Minä olen meidän perheen kolmas lapsi. Minulla on yksi isovelji ja myös yksi pikkusisko. Meillä on koira, jonka nimi on Roope. Minä asun Paakkilassa, se on Tuusniemen lähellä.

Ensin talossamme asui ainakin kymmenen lasta, mutta sitten ne kaikki muuttivat pois. Silloin sinne ei jäänyt kuin minä, Toni ja Aino. Silloin ei ollut paljon mitään tekemistä. Mutta ei mennyt kauan, kun yksi Leinosen Ville muutti taloomme. Se on ihan kiva kaveri. Minä menen aina sen luo tai se tulee meille. Meillä on aina joku leikki mielessä. Siksi se on kiva kaveri. Ville on myös kiva, koska sillä on Legolinna, legoista tehty katapultti ja kärret, joissa on lohikäärme. Villellä on kaksi vesialusta, semmoinen iso ja vähän pienempi. Niillä on myös koira, sen nimi on Junnu. Se on paljon isompi kuin meidän Roope. Meidän Roopen rotu on perhoskoira ja sen Villen koiran rotu on lintukoira. Me olemme Villen kanssa hyvät ystävät.

Joonas Hyvönen

3. lk

ANNIKA KOIVUNEN
ETELÄ TUUSNIEMEN

Metsän taika

Abraham Miettinen suksi jouluaaton aamu hämärissä Juojärven jäällä ja pohti kohtaloaan. Ikää oli jo kertynyt aika lailla. Uskottava se on: poikamieheksi hän jää ja yhtä yksin elämänsä ehtooseen hiihtelee kuin on tähänkin saakka tullut.

Repussa tuntui verkosta saadun hauen paino. Hän kuvitteli jo sieraimissaan lämpimän, vasta uunista nostetun joulukalan tuoksun. Olisi siitä ollut jakaa herkkua jollekin muullekin! Vaikka edes jouluaattoillan puhekumppanille, mutta mieluiten ... elämäntoverille.

<abraham lähestyi kotirantoja ja suunnisti latunsa kohti jyrkkänä hampaana näkyvää metsänreunaa. Siinä oli oman ja Matias-veljen maan raja. Kun äiti muutama vuosi sitten kuoli, vaati kaupunkiin muuttanut Matias heti perinnönjakoa ja hakkautti ensitöikseen oman metsänsä paljaaksi.

Kyllähän Abraham ymmärsi, että Matias tarvitsi paljon rahaa. Asuntovelka painoi päälle ja vaimo sekä perheen nuoriso halusi kaikenlaista "kivaa ja muodikasta". Auto ja matkusteli vaati varoja. Ja nyt oli vielä kesähuvilankin rakentaminen alkamassa.

Joulukuun jäällä oli vasta vähän lunta ja Abrahamin oli kevyt koukata hiihtoreittinsä Nättiniemen ohi. Hän pysähtyi niemeä katsomaan. Ennen hakkuita se oli ollut komeine mäntyineen rannan kaunein paikka. Sen silokalliolta narrattiin lapsena monet ahvenet ja opittiin itsekin uimaan ja sukeltelemaan kuin kalat konsanaan.

Kun Abraham sai perinnönjaossa kotitilan pihamaat, oli Matias vaatinut itselleen Nättiniemen kesäpaikaksi. Niemenkärkeen oli jätetty muutama pienempi mänty hakuiden jälkeä pehmentämään ja somisteeksi tulevalle huvilalle.

Abraham ehdotti Matiakselle, että tämä säästäisi puita enemmältikin, mutta Matias oli tuhahtanut: "Perhana, jos en nyt hakkaa, niin tulevat ne luonnonsuojeluvouhottajat ja vievät väkisin koko paikan!"

Lopulta Abraham nousi rannalta omaan metsäänsä. Kaamoshämmä ei haitannut Abrahamin kulkua. Hän tunsu tämän metsän joka ainoan kumpareen, kiven ja puun. Hän tiesi lintujen pesäpaikat ja mäyrien ja kettujen kolot. Kasvitkin hän oli oppinut erottamaan ja oivalsi, että siellä oli harvinaisiakin lajeja. Moni tutkija ja tietäjä oli niitä käynyt ihmettelemässä.

Tämä metsä oli hänelle rakas. Sen eläimille ja kasveille hän oli kertonut elämänsä ilot ja surut. Kun hän hiljaa itseksensä haasteli asioitaan, tuntui kuin joku olisi aina häntä kuunnellut. "Se on sitä selittämätöntä vanhan metsän taikaa", pohti Abraham.

Vankat, korkeat puut huojahtelivat aattopäiväksi viirivässä tuulessa ja karistelivat kylmää huurretta oksiltaan. Tilapäinen kulkija olisi voinut moittia metsää kuolleeksi,

mutta Abraham tiesi, ettei se ollut totta. Metsä nukkui talviunta. Abraham tunsu kuinka metsä hengitti syvään ja rauhallisesti nukkuessaan.

Mutta se mitä Abraham ei huomannut, oli naavaisen puun takana hänen hiihtoaan tarkkaileva punaharmaa-takkinen hahmo.

Oli aattoilta. Abraham oli koristellut tuvan lyhteillä ja oljilla. Pieneen joulukuuseensa hän oli taiteillut ullakolta tuomansa perinteiset kynttilät, hopeat ja pallot. Kaikkein hellimmin hän katsoi latvatähteä ja sen juurelta ympäri kuusen kiertyvää Suomen lippujen nauhaa. Kuinka yksinäiseksi hän tunsikaan itsensä täällä puuraaka-aineeksi muuttuneiden metsien keskellä suuren ja mahtavan EU:n laidalla.

Abrahamilla oli lahjojakin kuusen juurella säkissä avaimista odottamassa. "Naapurin Uaprolle" niissä luki. Sitten oli yksi vähän isompi paketti veljen perheeltä. He olivat matkanneet jouluksi etelään.

Abraham kurkisti uuniin. Hauki olisi kohta valmis. Hän nostaisi kalan pöytään perunoiden ja kirkolta ostamiensa herkkujen seuraan. Syönnin jälkeen hän avaisi paketit ja kuuntelisi joululauluja radiosta.

Pihapolulle Abraham oli laittanut soihdun jouluvaloksi. Hän katsoi ikkunasta iltaan. Soihtu valaisi kauralyhteet ja lintulaudan, joissa päivällä oli ollut kova pikkulintujen vilске.

Mutta eipäs vielä ollut näillä kylmillä näkynyt rasva-aterialla sitä erikoista tikkaa, jonka lintutieteilijät sittemmin viime talvena havaitsivat peräti valkoselkätikaksi. Kyllä Abraham muisti, missä sen pesäpuu aikoinaan oli: Matiaksen metsäpalstoilla ...

Mikäs tuolla vilahteli oksiston takana pimeässä? Olisiko repolainen haistanut linturasvan? Abraham tiirasi ikkunasta, mutta ei enää nähnyt mitään.

Kop-kop-kop! kuului porstuasta. Kuka kumma, tähän aikaan jouluaattoiltana? Levottomuus valtasi Abrahamin. Hän raotti hiljaa ulko-ovea.

"Iltaa taloon, Uapro! Vieläkö tunnet?" kysyi lihava, parrakas mies ovelta.

"Jo-joulupukki?" takelteli Abraham. "No oikeinpa muistit!" sanoi hyväntuulisesti virnistävä ukko ja kysyi lupaa astua tupaan. "pitkä aikahan siitä on, kun viimeksi nähtiin. Alle kymmenvuotias olit silloin muistini mukaan."

"O-oletko sinä olemassa?" epäili Abraham vieläkin järkyttyneenä yllättävästä vieraasta.

"Sinä olet Uapro kuulemma valmistanut hyvän jouluhauen ateriaksi", sanoi joulupukki. "Ai mistäkö tiedän? No, metsän Taika-tonttu niin kertoeli. Ja kertoelipa hän paljon muutakin, siitä nimittäin mitä puuhaelet ja toivolet. Etköhän Uapro pyydä minua pöytäseuraksesi, niin jutellaan lisää!"

Joulupukki maiskutteli kalantähteitä suupielissään. Syödessään pukki oli kertonut retkistään maailmalla ja siitä, mitä oli Taika-tontulta kuullut Tuusniemen asioista. "Niin se on Uapro, ei moni minuun tässä maailmassa usko. Nykyajan ihmiset eivät tyydy minun lahjoihini. Minä kun haluaisin antaa vain kestävää ja hyödyllistä. Näitten

tuhlarien mielestä se on liian vähän ja niinpä he sitten kantavat jouluksi kotinsa täyteen kaikenkaltaista roipetta ja roinaa, joka kohta on kaatopaikkaa koristamassa. Ihan vihaksi meinaa pistää! Mutta eihän pukin toimenkuvaan kuulu olla pahantuulinen.” Sen sanottuaan joulupukki nauraa hörisi niin, että tupa tärisi.

”Sinusta, Uapro, olen kuullut paljon hyvää! Sinun metsässäsi touhuaa monenmoista mennikäistä ja vipeltäjää, joita kaikkia et tunnekaan. Erityisesti on sinuun mieltynyt tämä Taika-tonttu. Olen saanut häneltä arvokkaita tietoja.”

”Sinä otat luonnosta vain se, mitä kohtuudella elääksesi tarvitset. Metsän väki on huomannut, että sinä puolustat heitä ahneutta vastaan. Se on rakkautta puolin ja toisin.”

Rakkaus-sanan kuultuaan Abraham hiukan punastui. Mitähän sitä olikaan tullut hupatettua metsässä kulkiessa tuon salaperäisen Taika-tontun kuullen?

Joulupukki nousi äkkiä pöydän äärestä: ”Hyvän aika, miten aattoilta rientää. Voit arvata, että pitää kiirettä ehtiä kaikkien kilttien ihmisten koteihin tänä iltana. Minulla kun

riittää tuota työmaata aina Pohjolan perukoilta Filippiinien viidakoihin.” Joulupukki hörähteli taas ja jatkoi: ”Siitähän muistui mieleen se sinun lahja.”

”Lahja?” kysyi Abraham hämmästyneenä. ”Enhän minä mitään tarvitse, minulla on asiat ihan hyvin.”

”So, so, Uapro! Kyllä pukki tietää, että sinulla on toive. Niinpä annoin kirjuritontun värkätä tosihyvän kirjeenvaihtoilmoituksen sanomalehden ystäväpalstalle. Seurailpa postiasi ja tartu kynään, kun aika koittaa!”

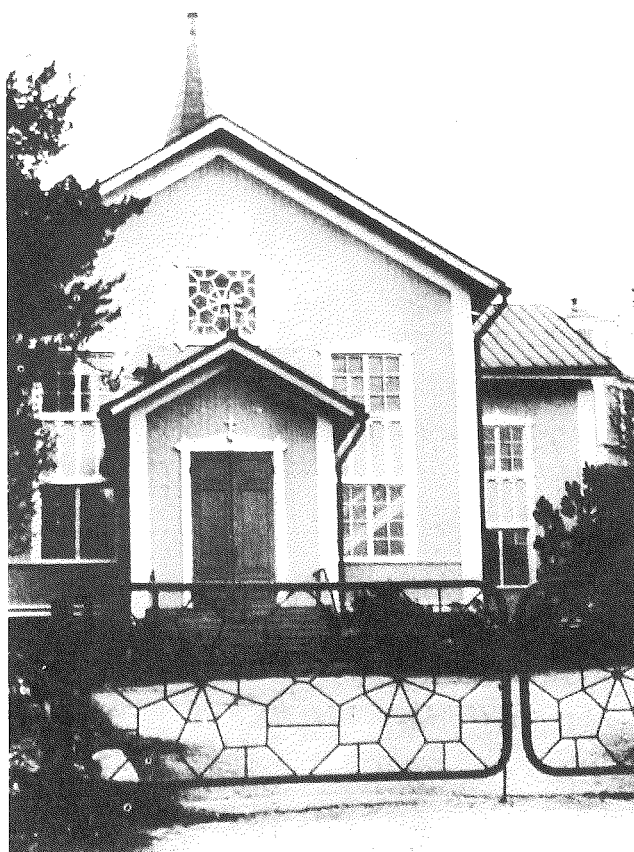
”Nyt on lähdettävä. Pitää ehtiä moneen paikkaan vielä.”

Joulupukki virnisti: ”Ja erityisesti sinne, missä vihjaisen eräälle tosimukavalle naisihmiselle, että olisi syytä vastata kirjeenvaihtoilmoitukseen. Niin, kiitokset vaan joulukalasta, se oli mahottoman hyvää, nyt sitä taas vatsa kestää syödä monet riisipuurot ja omenat.” Mahtavaa mahaansa taputellen pukki sulki oven jäljessään.

Oli jälleen hiljaista. Vain joulukynttilä risahteli vaimeasti tuvan pöydällä ateriantähteiden keskellä.

Pekka Tenhunen

TUUSNIEMEN SEURAKUNTA
TOIVOTTA

Joulun iloa

TERVETULOA TAAS
JOULUKIRKKOON

osallistumaan yhteiseen
iloomme!

"MEILLE ON SYNTYNYT
VAPAHTAJA"

Puhtaudesta puheenollen

- ☆ ***Valko-, kirjo- ja laitospesut***
- ☆ ***Hotellipesut***
- ☆ ***Haalari- ja mattopesut***
- ☆ ***Korjauspalvelu***
- ☆ ***Kuljetukset***
- ☆ ***Välitämme myös nahka- ja kem. pesun***

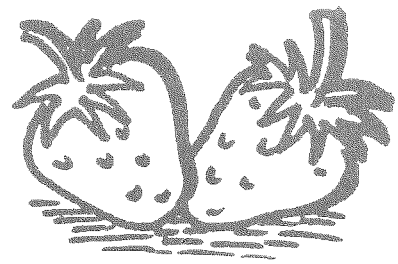
KUN LAATU RATKAISEE

LAATUPYYKKÄRIT KY

PESULAMYYMÄLÄ
Keskitie 10
71200 TUUSNIEMI
Avoinna ma-pe 9-17, la 9-13
Puh. 661 777

TUOTANTO
Yrittäjänkatu 1
83500 OUTOKUMPU
Avoinna ma-pe 8-16
Puh. (973) 554 945

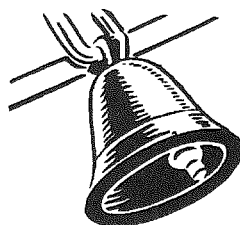
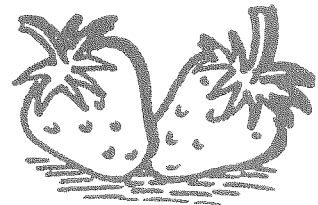
*"On järven aalto
jäänyt"*

*Mutta kesä tulee ja
marjat kypsyvät.
Tervetuloa marjaan!*

MARJANVILJELIJÄT
TUUSNIEMEN TUORETORI
MAASEUTUTOIMISTO

**TURVALLISTA
JOULUA**

TUUSNIEMI
Puh. 661 921

*Toivotamme
jäsenille perheineen
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

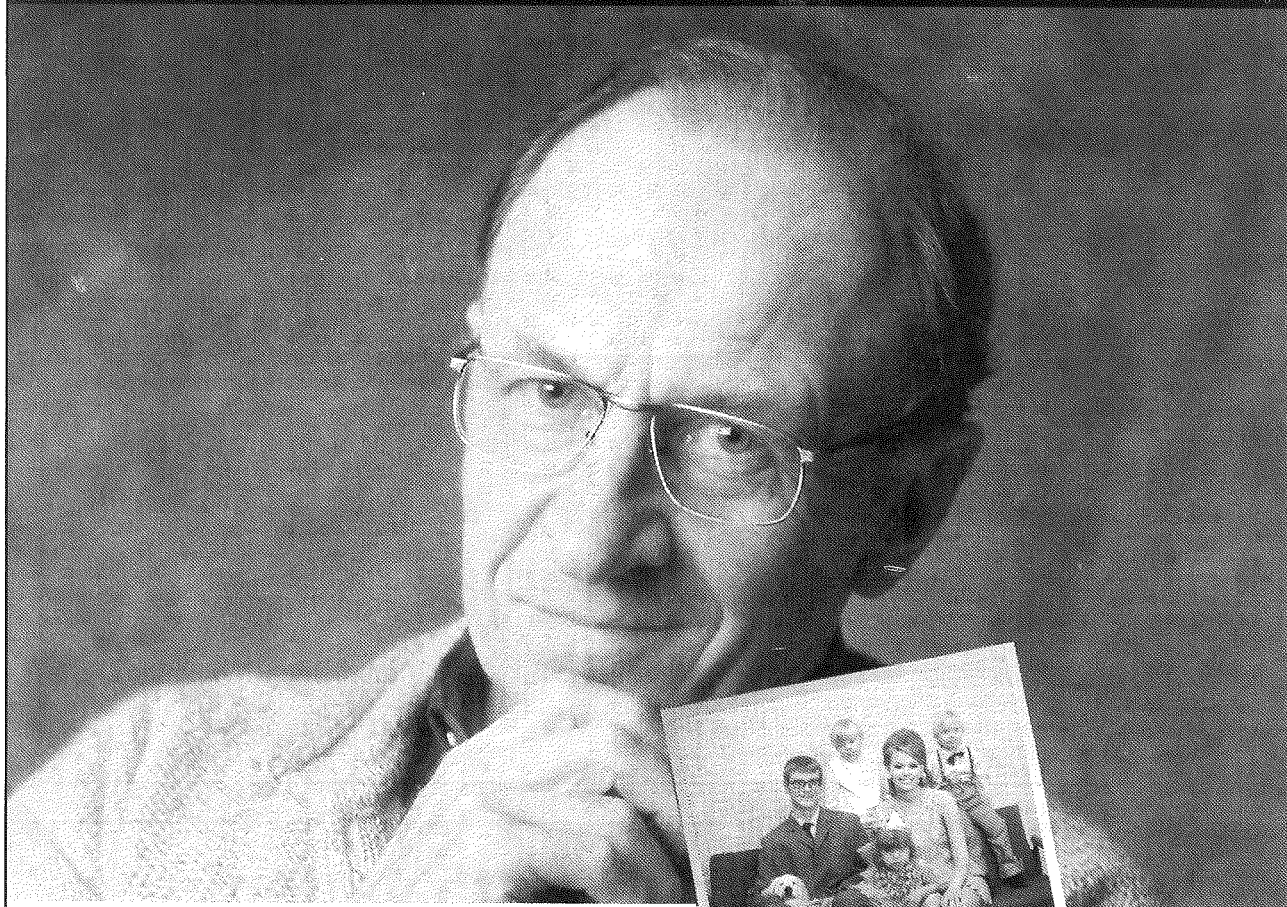
KOILLIS-SAVON VIRAN- JA
TOIMENHALTIJAT RY.

KUNTALAISEN PARHAAKSI

KUNNALLISVIRAKAMIESLIITTO KVL -
KOMMUNALTJÄNSTEMANNAFÖRBUNDET KTF ry.

ON YKSI PANKKI, JOHON VOIT AINA LUOTTA.

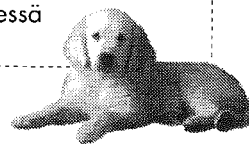

Juuri nyt kannattaa tulla Osuuspankkiin ja avata 24 kk veroton Kultasäästö. Näin varmistat rahoillesi turvallisen tuoton vuoteen 1997 asti. Varmempaa ja vaivattomampaa tuloa tuskin on.

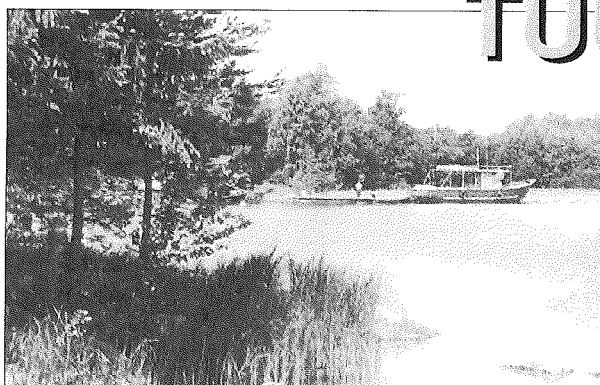
Ja kun tulet keskustelemaan Kultasäästöä, kuulet samalla muista Osuuspankin erikoiseduista: voit mm. liittyä pankkimme jäseneksi ja saada monia rahanarvoisia etuja. Tervetuloa!

**NYT ON AIKA
AVATA 24 KK
VEROTON
KULTASÄÄSTÖ**

- turvallinen, tuottava veroton talletus
- korko 3,25 % (10/95)
- avattava 31.12.1995 mennessä

ϕ TUUSNIEMEN OSUUSPANKKI ϕ
– paikkakunnan oma pankki –

TUUSNIEMI

OEKEITTEN IMMEISTEN PITÄJÄ

Tuusniemen kunta varautuu tulevaisuuden haasteisiin ja palvelemaan Sinun tarpeitasi.

- Yli 60 kaavoitettua asuntotonttia valmiina kunnan keskustaajamassa
- Lähes 30 kesämökki- ja omakotitonttia Pahkasalon saarella
- Peruskoulun ala- ja yläaste sekä lukio valmiina opettamaan
- Erinomaiset terveyspalvelut
- Hyvät liikunta- ym. harrastusmahdollisuudet

TUUSNIEMEN TEOLLISUUS OY

Jos sinulla on yritysidea ja tilaisuus ryhtyä yrittäjäksi ota yhteyttä heti:

- autamme:
- yrityksen perustamistoiminnassa
 - erityisrahoituksen ja avustusten hakemisessa
 - yritysideoita testauksessa
 - toimitilojen tai sopivan tontin löytämisessä

Lisäksi toimialaamme kuuluu mahdollisuus sijoittaa pääomaa alkaviin ja laajentaviin yrityksiin.

AKTIIVISUUS PALKITAAN

Tuusniemen kunta

PL 25
71201 Tuusniemi
puh. (971) 689 041

Tuusniemen Teollisuus Oy

PL 25
71201 Tuusniemi
puh. (971) 689 0425

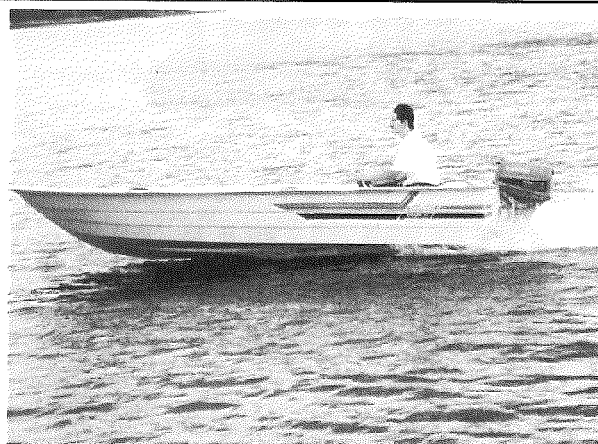
PKS

Sähkö on ihmistä varten!

Toivotamme asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme onnellista ja rauhallista Joulumieltä ja menestystä tulevalle vuodelle!

Pohjois-Karjalan Sähkö Oy

Tuusniemi puh. (971) 661 533
Kaavi puh. (971) 662 055

TuusSport Scorpio on yksi-kuorirakenteinen, vaativan veneilijän moottorivene, joka täyttää korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset. Vahvistetut törmäys- ja kulutuspinnat sallivat tavallista kovempaa käsittelyä. Takana lukittava säilytystila, jonka 475-mallissa saa tilata myös keskelle. TuusSport Scorpio on uppoamaton. Takuu 1 v.

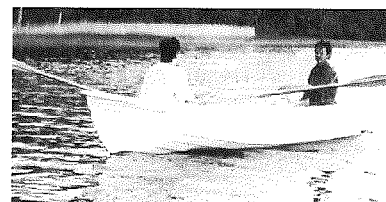
VALMISTUS JA MYYNTI:

TuusVene Ky

71200 Tuusniemi
Puh. (971) 661 601
TuusSport
Sun Runner
530 HT

Mallistossamme myös

- Enoski soutuveneet
- TuusSport
- Sun Fisher 505 kaksikuorinen uisteluvene

Tuoreus. Laatu. Oikea hinta. Ja lisäksi BONUS

TUUSNIEMI

Paikkakunnan edullisin ostopaikka.

Avoinna ma-pe klo 8.00-20.00, la 8.00-18.00

Puhelin 661 561

PAAKKILAN KONEPAJA OY

K. Huhtinen & Knit

71240 PAAKKILA

Puhelin (971) 634 211, matkapuhelin 940 374 423, telefax (971) 634 224

KYSY KAUPPIAALTASI
HERKULLISET TUOTTEEMME

PIIROSEN LEIPOMO

Myynti 661 212, 661 525
Konttori 661 828

AUTOILIJA TAUNO SOININEN

*Sora- ym. kuljetuksia
täysperävaunullisella
kuorma-autolla.*

Puh. (971) 661 277,
autopuh. 949 372 278, 950 557 9756

**TUUS-
SÄHKÖ KY**

Sähköurakointia
Sähkötarvikemyynti

Tuusniemi, puh. (971) 661 077

*Hyvää Joulua
ja
Menestyksellistä Uutta Vuotta
sekä
Kiitos kuluneesta vuodesta*

Luonnollisesti
TEHDASPUU
Kymmene Oy:n puunhankintayhtiö

METSÄNOMISTAJA TUUSNIEMELLÄ!

- leimaus
- luovutusmittaus
- metsänviljely
- metsänlannoitus
- metsäalan koulutus ja neuvonta
- puukaupan avustus
- metsätalouden suunnittelu
- taimikonhoito
- pystypuun karsinta

PALVELUKSESSASI!

**TUUSNIEMEN
METSÄNHOITOYHDISTYS**
PL 9, 71201 TUUSNIEMI
Puh. (971) 661 142

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

RUUTTULAN TAIMITARHA

ITÄ-SUOMEN TAIMI OY

TUUSJÄRVEN TAIMITARHA
71210 TUUSJÄRVI
Puh. (971) 631 142, (971) 631 164
Fax (971) 631 115

*HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

**AUTOKORJAAMO
T.MI KALEVI MIETTINEN**

Mustolantie 3, 71200 Tuusniemi
Puh. (971) 661 167
Matkapuh. 950 517 8442

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Semi Oy

- **Kenttäsahausta**
- **Sahatavaraa**
- **Traktorikuljetuksia**

**PEKKA
KOPONEN**

RUSKILA, Halkolahti
Puh. (971) 639 106
Auto 949 379 703

Parturi-Kampaamo
TuusHair

Tuusjärvi, puh. (971) 631 155

Tielaitos

**Talven ehdoilla – liikennettä
palvelen – turvallisesti ajaen**

*Rauhaisaa Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
toivottaen*

Tuusniemen tiemestariپیی

*Tuusniemen
Kuntoutus*

ASTA TIRKKONEN-HERSIO
FYSIOTERAPEUTTI • VODDER-LYMFATERAPEUTTI
OLLI-PEKKA HERSIO
URHEILUHIEROJA

- FYSIOTERAPIA
- LYMFATERAPIA
- HIERONTA
- URHEILUHIERONTA
- NIVELKÄSITTELYT
- KUPPAUS
- SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET
(971) 661 756

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma–Pe klo 6.30–21.00
La klo 7.00–19.00
Su klo 9.00–21.00

AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT • KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY

Puh. 661 154

Hyvää Joulua

ja

Onnellista Uutta Vuotta

**KONEURAKOITSIJAA
ESKO RÄSÄNEN**

TUUSJÄRVI, VIITAMÄKI

Suoritamme:

- vuokrahöyläystä ja -kuivausta

Myymme:

- saha- ja höylätavaroita
- esim. paneelit, listat ympärihöylätyt
- sekä takuukuivatut lattiapontit

Tarvittaessa myös kuljetuspalvelua.

**P U U T A V A R A L I I K E
TAUNO RÄSÄNEN OY**

71200 Tuusniemi, puh. 661 118

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

**KAIVURIURAKOITSIJAA
ESKO HOLOPAINEN**

Puh. (971) 721 701 ja 949 376 761

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**Parturi-Kampaamo
Pirjo Miettinen**

Keskitie 13
Puhelin 661 790

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

EG ENSO-GUTZEIT OY
METSÄOSASTO

Vadelma on vallaton juttu

*Marjanpoimijoille
Hyvää Joulua ja Kiitos
toivottaa:*

TUULISEN TILA

Petäjämäki, puh. 637 130

Ps. Tule ostamaan itsellesi tai joululahjaksi
VADELMAJALOSTEITA.

ELCOSTBLANO KY Heikki Korhonen

Rinnetie 2, 71200 TUUSNIEMI
Puh. (971) 660 123, auto 949 671 020,
fax (971) 661 474

- Sähkösuunnittelu
- Sähköurakointi
- Rakennusvälinevuokraus

*Kuluneesta vuodesta kiittäen
toivotamme*

*Rauhallista Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TUUSNIEMEN LOMAKOTI

71200 TUUSNIEMI. Puh. (971) 661 311

*Viihtyisä ravintola keskellä kirkonkylää.
A-oikeudet.*

Arkisin edullinen lounaspöytä, tanssia viikonloppuisin.

TERVETULOA!

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KAMPAAMO
PIRKKO PÄÄKKÖNEN**

Keskitie, Tuusniemi, puh. 661 051

*HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

GRILLI-KAHVIO

Puh. 661 905

Parturi-Kampaamo

Lissu

Op:n talo, puh. 661 816

*TOIVOTAMME
RAUHALLISTA JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA*

Kukka-Tupa

Tuusniemi, puh. (971) 661 610

TUUSNIEMEN APTEEKKI

Puhelin 661 228

*JALKINEKORJAAMO
PUKARINEN*

Jalkineiden korjaus ja uusien teko.

71200 TUUSNIEMI • Puh. (971) 661 222

TUUSNIEMEN TILITOIMISTO

VARPU KORHONEN

Pankinkulma, Tuusniemi, puh. 661 157

Kirjanpidot ja tilinpäätökset,
veroilmoitukset, verovalitukset ja asiakirjat.

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1996*
JUOJÄRVEN PUU OY

KARI PUUSTINEN

Puh. (971) 661 184, fax (971) 661 885
Autopuh. 949 377 845, 940 501 0952

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KONEKORJAAMO A. KARTTUNEN

KOLMIKANTA, KOSULA
Puh. (971) 633 141, 949 421 823

TUUSNIEMEN LÄMPÖ JA VESI

Aimo Poutiainen

LVI-TARVIKEMYYNTI JA -ASENNUS

Peltotie 1, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 9400 372 254

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

K-Kyläkauppa Kokkarinen Ky

71280 KOSULA

*HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

AUTOKORJAAMO K. HAPPONEN

KOSULA
Puh. (971) 633 204

VESIJOHTOLIIKE
PUTKIVELJET

Holopainen Ky

Keskitie 7, 71200 TUUSNIEMI, puh. (971) 661 959

Kellot, Korut,
Lahja- ja
Palkinto-
esineet
Edullisesti

KELLO JA FOTO
K. KANTELL

Valokuvapalvelu,
Muoto-, Lapsi-,
Perhe-,
Hää-, Hauta-
jais- ym.
kuvat.
Passikuvat heti.

KAABI puh. 662 150 • TUUSNIEMI puh. 661 093

PIRKON KANGAS ja TEKSTIILI

Keskitie 10, Tuusniemi
Puh. (971) 661 643

PALVELEMME
ma-pe 9-17
la 9-13

Riitta Närvänen
Diplomikosmetologi, värikonsultti

Keskitie 11, 71200 Tuusniemi
Puh. (971) 661 058

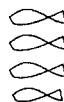
Kasvo-, käsi- ja jalkahoidot,
meikkaus, kesto- ja väri-, korvienreijitys,
hieronta ja hoitotuotteita.

Joe Blasco
Helen Pietrulla
Isabelle Lancray
Isadora
Roc
Laufwunder
Gehwol

KOTI- JA SIIVOUSPALVELU BELOV

Puh. (971) 634 177, 949 836 780

HOTTI Marja & Lasse Koistinen
-TUVAT Kojanlahti
71280 KOSULA

© 971 - 630 527
949 - 571 442

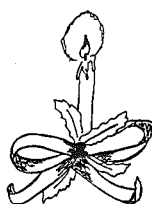
KIRJANPITOPALVELUT
T:mi Railin Toimistopiste

Puh. (971) 661 860

LOUHINTALIIKE VESA SAVOLAINEN

Kallionlouhintaa, porausta, piikkausta.

71200 TUUSNIEMI
Puh. (971) 638 177, autopuh. 949 859 525

KUORMA-AUTOKULJETUKSET

- ★ lietesäiliöllä
- ★ vaihtolavalla
- ★ jätetpaperinkeräys
- ★ jätepakkaajalla
- ★ puhdasvesisäiliöllä
- ★ jäteastiamyynti

Kuljetusliike
HANNU TERVO KY

Koivupiha, 71200 TUUSNIEMI

Puh.

(971) 661 912 / Tervo Hannu
(971) 661 128 / Tirkkonen Eino
949 273 204 / maitoauto
949 272 393 / jäteauto
9400 879 620 / jäteauto

*Hyvää Joulua ja
Menestystä Uudelle Vuodelle*

K-RAUTA-MAATALOUS

PENTTI AUVINEN, TUUSNIEMI, puh. 661 214

TEBOIL

TUUSNIEMI

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nyky aikaista huoltamopalvelua.

Tervetuloa

TB-HUOLTO MIETTINEN KY

Puh. 661 005, 949 573 815

**TUUSNIEMEN
SAIRAANKULJETUS OY**
Hälytyskeskus 112
Autopuh. 949 277 300
Kännykkä 9400 579 211

**KK
MARKET**

PIHLAJA

TUUSNIEMI, PUH. 661 765

Ark. klo 8.30–20, la 8.30–18

**KÄSITYÖ-
KESKUS**

**KÄSI JA
TAIDE
TEOLLI
SUUS**

Keskitie 22, 71200 TUUSNIEMI

PUH. (971) 661 854

(kunnan virastotalon alakerta)

*Kiitämme Teitä ilmoittajat ja
avustajat saamastamme tuesta.
Toivotamme Teille ja lukijoillemme*

**RAUHALLISTA JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

Tuusniemen kotiseutuyhdistys

Tuusniemen Lions Club

*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

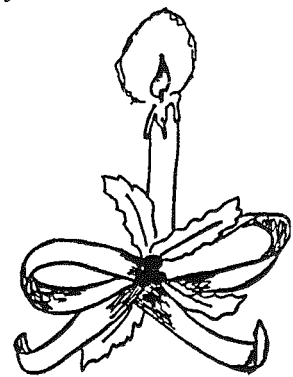
*Asikainen Isko ja Seija
Auvinen Pekka ja Eija
Auvinen Pentti ja Kirsti
Forss Markku ja Irmeli
Holopainen Valto ja Tuula
Huhtinen Kalervo ja Taija
Huumonen Pertti ja Raija
Junkkari Aimo ja Elina
Lehto Olli ja Irene
Miettinen Olli
Mikkonen Pekka ja Ritva
Miskala Reino ja Maija
Pirskanen Ilkka ja Arja
Puustinen Kari ja Tuula
Pääkkönen Raimo ja Pirkko
Ryynänen Onni ja Vieno
Räsänen Esko ja Liisa
Siira Kauko ja Liisa
Smolander Heikki ja Lea
Smolander Teuvo ja Pirjo
Räsänen Pauli
Varis Ahti ja Leena
Vartiainen Lauri ja Kaisa
Voutilainen Teuvo ja Reetta*

Tuemme tällä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

"Leijonaperheet"

Joulutervehdys

*Reppuri Unto Siili + Airi
Pirkko ja Esko Juntunen
Irma ja Seppo Hallman
Sinikka ja Mauno Itkonen
Hilkka ja Lauri Happonen
Pirjo ja Risto Heiskanen
Taimi Turunen
Tuulikki ja Veikko Keränen
Anna-Liisa Happonen
Aino Marjatta ja Timo Holopainen
Eeva ja Raimo Savolainen
Anja ja Martti Kähkönen
Anitta ja Juha Tiilikainen
Anja ja Viljo Tikkanen
Erja ja Pekka Martikainen
Tuula ja Aino Forsman
Anja ja Alpo Marku
Maire ja Pekka Antikainen
Pirjo ja Jarmo Nuorento
Tuula ja Teuvo Nissinen
Tuula ja Kalervo Vartiainen
Marja Leena ja Arvo Lempinen
Elsa Piironen
Marja Leena Mäkelä
Tuula Patriikka ja Simo Korhonen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Marja Leena ja Visa Koistinen
Elina ja Heikki Jakkonen*

MINUN PERHE
MEIDÄN PERHE ON ISO.
MEIDÄN PERHEESSÄ ON KUUSI
VUOKKA. MEILLÄ ON ELÄIMIA.
LIIHMIA JA LAMPAITA JA KISSA
JA KOIRA. JA KAVIA. KAKSI. JA
KANOJA. MEILLÄ ON REMONTTI-
KÄNNISSÄ. MINUN PERHE
ON MAAN VILJELIJÄ.

20 mk